

Bakalářská práce

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

OBRAZNOST V KNIHÁCH PETRY HŮLOVÉ

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Bohumila Junková, CSc.

Autor práce: Eva Hronová

Studijní obor: Bohemistika

Ročník: 3.

2009

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, 30. dubna 2009

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce doc. PaedDr. Bohumile Junkové, CSc., za cenné rady a trpělivost při zpracovávání tématu.

ANOTACE

Bakalářská práce je zaměřena na rozdílný způsob užívání obrazných prostředků ve funkčním stylu uměleckých textů a ve stylu publicistickém. Pozornost je soustředěna zejména na přirovnání, ale ani ostatní nepřímá obrazná pojmenování nejsou opomenuta. Analýza je prováděna ve dvou knihách autorky Petry Hůlové (Paměť' mojí babičce a Přes matný sklo) a ve vybraných rubrikách čtyř současných deníků (Právo, Mladá fronta Dnes, Lidové noviny a Hospodářské noviny) v období jednoho měsíce (březen 2008). Kapitoly jsou tvořeny obecnou stylistickou teorií, jež je následně doložena na příkladech z uvedených knih a periodik. Rozbor příkladů, jež je těžištěm této práce, tyto obecné teorie potvrzuje či vyvrací. Součástí práce je medailonek o autorce a stručná charakteristika obou jejích děl. V závěru práce jsou zhodnoceny obrazné prostředky a jejich funkce jak ve stylu uměleckém, tak publicistickém.

EXTRACT

The theme of my thesis is to describe the different means of figurative expressions. The attention is particularly aimed to the simile but the other indirect figurative expressions are not to be omitted. As a basis of this thesis two books by Petra Hůlová (*Paměť mojí babičce* and *Přes matný sklo*) and the selected columns from four contemporary journals (*Právo*, *Mladá fronta Dnes*, *Lidové noviny* and *Hospodářské noviny*) were used in the course of one month (March 2008). The chapters are constituted by the general stylistic theory which is substantiated with the examples of the said books and journals. The real analysis of the examples either corroborates or refutes these general theories. An author's profile and a brief characterization of her both books are the elements of the thesis. The final part of this thesis comprises the summary of figurative expressions both in the artistic and in the journalistic style.

OBSAH

ÚVOD	9
1. FUNKČNÍ STYLY	11
2. STYL UMĚLECKÉ LITERATURY	13
2.1 FUNKCE UMĚLECKÝCH TEXTŮ	13
2.2 TEXTOVÁ VÝSTAVBA UMĚLECKÝCH TEXTŮ.....	14
2.3 JAZYK UMĚLECKÝCH TEXTŮ.....	16
3. NEPŘÍMÁ OBRAZNÁ POJMENOVÁNÍ	17
4. PŘIROVNÁNÍ	19
4.1 VYMEZENÍ PŘIROVNÁNÍ	19
4.2 STRUKTURA PŘIROVNÁNÍ	20
4.3 SLOŽKY PŘIROVNÁNÍ.....	20
4.4 TRANSFORMACE.....	22
4.4.1 Verba	22
4.4.1.1 Přívlastek shodný – substantivum (dále jen PKs-S)	22
4.4.1.2 Substantivum – přívlastek neshodný (dále jen S-PKn).....	23
4.4.2 Adjektiva	23
4.4.2.1 PKs-S.....	23
4.4.2.2 S-PKn	24
4.4.3 Substantiva.....	24
4.4.3.1 PKs-S.....	24
4.4.4 Adverbia	25
4.4.5 Zvláštní skupina	25
4.4.5.1 Comparatum není rozvito	25
4.4.5.2 Comparatum je rozvito.....	26
4.4.5.2.1 Comparatum je rozvito zleva	26
4.4.5.2.2 Comparatum je rozvito zprava (slovy).....	27
4.4.5.2.3 Comparatum je rozvito z obou stran.....	29
4.4.5.3 Comparatum je rozvito do krátkého příběhu.....	29
4.5 ROZDĚLENÍ PŘIROVNÁNÍ	30

4.5.1 Hledisko rozvrstvení slovní zásoby.....	30
4.5.2 Hledisko vztahů, které ve slovní zásobě existují.....	32
4.5.3 Hledisko sémantické.....	33
4.5.3.1 Živočichové.....	33
4.5.3.2 Věci.....	36
4.5.3.3 Příroda.....	39
4.5.3.3.1 Příroda neživá.....	39
4.5.3.3.2. Vesmír.....	39
4.5.3.3.3 Počasí.....	39
4.5.3.3.4 Ekosystém.....	39
4.5.3.4 Rostliny.....	39
4.5.3.5 Povolání.....	40
4.5.4 Hledisko implicitnosti a explicitnosti.....	40
4.5.4.1 Explicitnost vyjadřování.....	40
4.5.4.2 Implicitnost vyjadřování.....	41
5. MEDAILON PETRY HŮLOVÉ.....	44
6. STYL PUBLICISTICKÝ.....	46
6.1 VYMEZENÍ, FUNKCE A PROJEVY.....	46
6.2 OBRAZNOST V PUBLICISTICKÉM STYLU – PRAKTICKÁ ČÁST.....	47
ZÁVĚR.....	54
SEZNAM LITERATURY.....	57
PŘÍLOHY.....	59

ÚVOD

Cílem této bakalářské práce je rozbor a zhodnocení textů funkčního stylu uměleckého a publicistického z hlediska způsobu užívání obrazných prostředků. Pozornost jsem soustředila zejména na přirovnání, ale povšimla jsem si i ostatních nepřímých obrazných pojmenování. Výchozím materiálem se staly dvě knihy spisovatelky Petry Hůlové (Paměť mojí babičce a Přes matný sklo) a novinové články z vybraných rubrik současných periodik (Právo, Mladá fronta Dnes, Lidové noviny a Hospodářské noviny). V práci jsem využila dostupnou literaturu ze stylistiky a použila příklady z uvedených knih a periodik.

Jako hlavní zdroje informací byly použity publikace Současná stylistika (2008) a Slovník české frazeologie a idiomatiky. Přirovnání (1983). Doplnujícími prameny se staly Česká stylistika (1992), Stylistika češtiny (1991), Učebnice stylistiky (1987) a Příruční mluvnice češtiny (2003). Práce je rozdělena do několika částí.

V úvodu stručně charakterizují oblast funkčních stylů. Druhá kapitola se věnuje funkčnímu stylu uměleckému – jeho pojetí, funkcím, textové výstavbě a jazyku uměleckých textů. Třetí kapitola pojednává o nepřímých obrazných pojmenováních. Nejdůležitější částí práce je kapitola zaměřená na přirovnání. Tato kapitola je podrobně rozčleněna do několika oddílů – vymezení pojmu, struktura přirovnání, složky přirovnání, transformace a rozdělení přirovnání podle různých hledisek: hledisko rozvrstvení slovní zásoby, hledisko vztahů, které ve slovní zásobě existují, hledisko sémantické a konečně hledisko implicitnosti a explicitnosti. Aby mohla být provedena důkladná analýza, bylo zapotřebí množství příkladů, na základě kterých bylo možno demonstrovat schopnost přirovnání vyjádřit téměř jakoukoli skutečnost. Nosnou částí této kapitoly bylo dělení přirovnání do sémantických skupin – živočichové, věci, příroda atd. V nejvíce zastoupené skupině jsou jednotlivé druhy uvedeny v přehledu s jejich konkrétní četností výskytu. Následující kapitolu tvoří medailon o autorce Petře Hůlové a stručný obsah a hodnocení jejích děl. Poslední kapitola informuje o publicistickém funkčním stylu. První část kapitoly je věnována pojmu publicistický styl, jeho funkcím a projevům. Ve druhé části je proveden rozbor nepřímých obrazných pojmenování. Příklady jsou vybrány z rubrik „Názory“ (Lidové noviny, Hospodářské noviny a Mladá fronta Dnes) a „Komentáře“ (Právo) v období jednoho měsíce (březen 2008). V závěru je uvedeno hodnocení a přínos obrazných prostředků jak v uměleckém, tak v publicistickém stylu. V příloze jsou vysvětleny významy cizojazyčných výrazů,

jež se objevovaly v textech Petry Hůlové, dále jsou uvedeny tabulky s frekvencí výskytu přirovnání za dané údobí v jednotlivých periodikách a veškeré příklady, které byly z novinových článků k dané problematice nashromážděny.

1. FUNKČNÍ STYLY

S proměnou společenské situace, politických, sociálních a ekonomických podmínek souvisí také neustálý dynamický vývoj jazyka. E. Minářová (2008, s. 93-103) hovoří o tom, že v důsledku reakcí na nové jevy v životě společnosti plnil jazyk nové komunikační funkce a různou měrou sloužil nově se objevujícím komunikačním potřebám. Zkoumáním jazyka a sledováním jeho odlišných vlastností se zabývali na přelomu 20. a 30. let 20. století ve svých teoretických pracích představitelé Pražského lingvistického kroužku.

Na základě proměn jazykové komunikace docházelo ke vzniku a rozvoji různých stylů. Styl každého projevu je ovlivňován mnoha faktory. Výběr výrazových prostředků odpovídá určité funkci, komunikační situaci a cíli komunikace. Na základě převažující funkce komunikátu, tzn. která funkce je v komunikační situaci dominantní, je vymezen funkční styl. Na otázky klasifikace funkčních stylů spisovného jazyka byla zaměřena konference v Liblicích v roce 1954, kterou uspořádal Ústav pro jazyk český ČSAV.

V současné české stylistické teorii bývají vymezovány tyto funkční styly: prostěsdělovací (běžnědorozumivací), odborný, administrativní, publicistický, řečnický a umělecký. Lze je považovat za styly primární neboli základní.

Ve stylovém typu prostěsdělovacím je konstituujícím rysem mluvenost a za základní funkci v tomto komunikátu považujeme funkci prostěsdělnou.

Konstituujícím faktorem ve stylu odborném je pojmovost. Jako určitá modifikace stylu odborného bývá také uváděn styl právníký a vojenský. Styl administrativní, který se částečně přimyká ke stylové sféře odborné, je možné charakterizovat pomocí těchto funkcí: operativní, regulativní a řídicí. Jsou spjaty s funkcí sdělovací, zpravovací. Někdy se v rámci tohoto stylu vyčleňují i další styly: jednací a direktivní.

Společnou charakteristikou publicistických projevů jsou jejich funkce persvazivní a uvědomovací, které doprovázejí funkci informativní. Tento styl zahrnuje v širším pojetí dílčí útvary: zpravodajské, analytické, beletristické aj.

Styl řečnický, vyvíjející se už ve starém Řecku, se v některých žánrech přiklání ke stylu odbornému či publicistickému, s nímž má některé společné funkce, např. persvazivní.

Ve stylu umělecké literatury je kromě funkce sdělné zvýrazněna také funkce estetická. Umělecký styl lze diferencovat na základě rozdílnosti žánrů: poezie, próza a drama.

Vedle funkčních stylů primárních existují funkční styly sekundární, které jsou od nich buď odvozené, nebo s nimi mají společné rysy, popřípadě se může jednat o styly stojící na pomezí dvou nebo více stylů s přesahy do jiných stylových sfér. Za styl sekundární lze považovat styl reklamy. Jedná se o typ textu, který je svou informativní a persvazivní funkcí spojován se stylovou sférou publicistickou. Jako symbióza prvků stylu odborného a uměleckého bývá charakterizován styl esejistický. Kromě těchto stylových typů patří mezi styly sekundární rovněž styl korespondence – tzv. styl epistolární a styl konverzační.

S vývojem společnosti a s ním spojeným vznikem nových komunikačních podmínek dochází k přibývání funkcí, které jazyk v procesu jazykové komunikace plní. Stáváme se tak svědky zrodu stylově nových, často hybridních a variabilních komunikátů. Specifikuje se styl managementu (v manažerské komunikaci), politiky, sledujeme vývoj stylu počítačového, právní komunikace, hospodářských písemností apod.

Při nejvyšší míře zobecnění bývá styl církevní komunikace uváděn v literatuře jako styl církevní, náboženský nebo teologický, duchovní či religiózní (ne vždy jde o absolutní synonyma). Celá sféra církevní komunikace prostupuje téměř všechny klasické funkční styly.

Přehlednou tabulku funkčních stylů uvádí M. Jelínek (2003, s. 725). Vymezuje styl umělecký (zde rozeznává prozaický, dramatický, poetický), styl konverzační (kolokviální) a epistolární (v obou rozlišuje styl soukromý a veřejný), styl odborný (třídí na vědecký, odborněpraktický, odborněpopularizační), styl právně-administrativní (úřední), styl ekonomický (hospodářský), styl propagační (reklamní), styly ideologické (např. náboženský), styl publicistický (dělí na zpravodajský, úvahový, interviewový, přesvědčovací), styl esejistický, styl direktivní a styl orientační. Zároveň hovoří o možnosti rozšíření o další styly. Ty by ale neměly pro stylistickou praxi význam, neboť se nevyznačují zřetelnými výběrovými a textotvornými tendencemi.

V souvislosti se změnou komunikačních situací ve společnosti dochází k přibývajícimu počtu nových funkcí jazyka. Proto tedy platí, že i klasifikace funkčních stylů je v neustálém pohybu.

2. STYL UMĚLECKÉ LITERATURY

Styl, v němž je komunikační funkce spojena s funkcí estetickou, se nazývá styl umělecké literatury (umělecký styl). M. Krčmová (2008, s. 296-298) připomíná, že do tohoto okruhu patří jak všechna díla krásné literatury (z doby současné i starší), tak také překlady. Lze sem zařadit také díla, která byla původně vytvořena s jiným záměrem, např. fejetony Jana Nerudy, sloupky Karla Čapka nebo soudničky Rudolfa Těsnohlídka. Posun ale nastává i u textů, které svým zaměřením patří spíše do literatury věcné, např. cestopisy.

Kromě komunikační funkce, jež je realizována ve všech verbálních projevech, jsou v textech umělecké literatury přítomny i funkce jiné, především funkce estetická. Ta proniká funkcí komunikační do té míry, že se promítá v celé výstavbě výsledného textu od tématu a jeho uspořádání až po nejmenší jazykový prvek. Proto lze chápat styl jazykových projevů, v nichž je estetická funkce zvýrazněna, i jako protikladný všem ostatním objektivním stylům.

Vzhledem k obtížnému vymezení charakteristických rysů umělecké literatury lze styly se zvýrazněnou estetickou funkcí chápat jako souhrnné označení stylů autorských nebo jako souborný název pro samostatné styly jednotlivých literárních žánrů: lyriky, epiky, dramatiky.

2.1 Funkce uměleckých textů

Funkce umělecké literatury se v současné době vymezuje jako esteticky sdělná, popřípadě jako estetická a sdělná. Otázkami sdělné funkce se zabývá literární věda. Slovesné dílo je autorovým subjektivním vyobrazením skutečností světa, jež je čtenář následně vybízen interpretovat.

Za estetickou funkci považuje M. Krčmová (2008, s. 299–301) schopnost uměleckého projevu formulovat výpověď tak, aby působila na citovou stránku vnímatele, podněcovala jeho představy, obohacovala jeho vnitřní život, ovlivňovala jeho postoje k uměleckému sdělení a jeho prostřednictvím k zobrazované realitě. Vyjádření estetické funkce je poplatné dobové a žánrové normě. Za proměnlivé považujeme také hodnocení estetičnosti projevu ve vztahu k tradici, např. v období středověku a klacisismu se za esteticky účinné pokládalo naplnění kánonu, naopak dnes se individualita vyjádření hodnotí jako estetický prostředek.

Jak funkce sdělná, tak funkce estetická se plně uplatňují až ve chvíli, kdy dílo interpretujeme, tj. přistoupíme-li k četbě aktivně a na základě vlastních zkušeností jsme schopni domýšlet vytvořené obrazy. Interpretace vychází ze čtenářského zážitku získaného po pečlivém přečtení díla, po kterém bychom měli dokázat odpovědět na otázku, jak je dílo utvářeno a proč právě tímto způsobem. Při zběžné četbě se nemohou obě funkce zcela uplatnit. Shodný postoj na estetickou a sdělnou funkci jako Marie Krčmová zaujímá J. Chloupek (1991, s. 229-231).

Pohled na estetickou funkci rozšiřuje J. V. Bečka (1992, s. 39-40). Říká, že estetická funkce může přesáhnout oblast umění. Stává se tak především v projevech hodnotících, jež mají souznívat s citovým hodnocením adresátů. Děje se tak v situacích slavnostních, např. v jubilejní řeči. Snahou o výraz estetický se vyznačují ústně pronášené přípitky v prosloveh poloveřejných a soukromých, např. při hostinách svatebních nebo promočních. Mívají osobní ladění, často bývají humorné. Rovněž písemné gratulace soukromé se snaží o estetickou působivost. Důraz je kladen na osobní vztah pisatele a adresáta.

2.2 Textová výstavba uměleckých textů

Problematika textové výstavby není pro mé zkoumání určující, proto se jí budu věnovat jen velmi stručně.

Literární dílo hodnotí M. Krčmová (2008, s. 303-307) jako uzavřený celek, jenž by měl být jako celek také vnímán a posuzován. Forma zde představuje určitý způsob vyjádření věcného obsahu sdělení a zároveň je prostředkem vyjádření hierarchizace složek díla a vztahů mezi nimi. Právě tato hierarchizace informací ve slovesném díle je součástí autorova tvůrčího záměru o estetickou účinnost. A to prostřednictvím vytváření kontrastů mezi řečí vypravěče a řečí postav, obměnami časové linie dějového jádra příběhu, změnami autorské perspektivy atd.

Horizontální členitost textů je podřízena esteticky sdělné funkci díla. Součástí díla je jeho název. Dnes má obvykle charakter obrazný, navazující určitým způsobem na literární tradici. Volba titulu je vždy vázána na dobové a žánrové zvyklosti.

S tradicí žánru souvisí i další segmentace textu. Delší prozaická díla sestávají z jednotlivých kapitol. Ty jsou mezi sebou v kontinuálním vztahu, např. mohou být věnovány některé postavě a spojuje je přecházení postav z jedné kapitoly do druhé. Dnes může docházet ze strany autorů k porušování tohoto principu. Rozsah kapitol

může být různý. Mohou se střídát kapitoly krátké s velmi dlouhými, což vede ke zvýraznění estetické složky informace. Odlišné dělení nacházíme u textů poetických a dramatických. Drama se rozděluje na jednání a jednotlivé výstupy a v lyrice je obdobou tohoto členění volba jednotlivých čísel sbírky.

Texty krásné literatury lze členit také vertikálně. V epice vydělujeme pásmo vypravěče a pásmo postav, v dramatu dialogy postav a scénické poznámky a v lyrice je členění zajištěno volbou obrazných vyjádření. Blíže jsem se zaměřila pouze na text epický, neboť právě jím se budu ve své práci zabývat.

V průběhu vývoje literatury se hranice mezi vypravěčem a postavami ruší. Vedle řeči vypravěče a přímé řeči postav se vytvořila také nevlastní přímá řeč, řeč polopřímá a řeč smíšená. Počátky tohoto vývoje můžeme pozorovat v 19. století, i když náznaky bychom mohli nalézt už ve 14. století, např. v Legendě o sv. Kateřině. Plně se však tato tendence uplatnila až v literatuře nové.

Nevlastní přímá řeč se uplatňuje především jako nástroj pro vyjádření vnitřního monologu postav. Od přímé řeči se liší pouze graficky - není vyznačena uvozovkami. Polopřímá řeč může znamenat jak vyjádření vnitřního monologu, tak dialogu, jenž je formálně propojen s pásmem vypravěče. V polopřímé řeči dochází k využívání všech slovesných časů, a to ji spojuje s řečí postav. Kromě grafické stránky vidíme spojitost polopřímé řeči s pásmem vypravěče například v posunu vyjádření do třetí osoby. Smíšená řeč je nositelkou charakteristických znaků, které jsou povětšinou shodné s řečí vypravěče. Skutečnost, že jde o skrytou řeč postavy, lze vypožorovat díky jednotlivým prvkům, např. prostřednictvím subjektivního situace z hlediska postavy nebo díky vyjádření časových a místních vztahů. M. Nekula (2003, s. 661) doplňuje, že na rozdíl od řeči přímé se v polopřímé řeči místo vokativu užívá nominativu a rovněž se neuplatňují kontaktní prostředky typu podívej, poslyš, že? aj.

Na způsoby výstavby textu příznačné pro díla uměleckého stylu upozorňuje J. Hubáček (1987, s. 75-76). Kromě nevlastní přímé řeči a polopřímé řeči mezi ně zařazuje i volné přiřazování vět, které definuje jako „sled vět bez slovního vyjádření vztahů mezi nimi“¹, a osamostatňování větných členů. „Osamostatněný větný člen patří svým obsahem do věty, je však od ní oddělen graficky – tečkou a velkým písmenem; může představovat větný člen nebo vedlejší větu.“²

---

¹ Hubáček, J. *Učebnice stylistiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 76

² Tamtéž, s. 76

2.3 Jazyk uměleckých textů

Provázaností jazyka umělecké literatury s jazykem spisovným se zabývá M. Krčmová (2008, s. 310). Dle jejího přesvědčení nelze estetickou složku literární komunikace realizovat bez opory v neutrální vrstvě spisovné, a to bez ohledu na to, kolik prostředků stojících mimo spisovnou normu autor užije.

Snaha literatury obsáhnout téma v celistvosti spolu s úsilím o individuálnost vyjádření vede k tomu, že jazykovým materiálem slovesného díla jsou prostředky jak stávající, tak starší normy spisovného jazyka, ale může být užito také takových prostředků, jichž se běžně ve spisovném jazyce ani v jiných útvarech národního jazyka běžně neužívá.

M. Jelínek (2003, s. 727-728) uvádí, že texty prozaické a dramatické mnohdy překračují meze spisovného jazyka. V uměleckých textech mají nespisovné prostředky zpravidla funkci charakterizační. Podílejí se na charakterizaci nejen postav literárního díla, ale i celého zobrazovaného prostředí. Vedle obecněčeských, nářečních a slangových prostředků se mohou v umělecké próze objevovat výrazy, celé výpovědi a mnohdy dokonce celé úryvky z jiných jazyků. Tyto cizojazyčné prostředky mají funkci estetickoaktualizační. Jejich úkolem je například vystihnout nám neznámé prostředí, popřípadě postavy.

Budeme-li se zabývat hláskoslovnou a tvaroslovnou stránkou jazyka v uměleckých textech, jako to učinila M. Krčmová (2008, s. 313-314), dojdeme k závěru, že záměrem autora je tvořit tak, aby jeho sdělení mohlo být čtenářem přijímáno bez komunikačního šumu: použití hláskových a tvarových prvků je omezeno grafickým obrazem ustáleným v psaných textech, interpunkce se musí podříditi pravopisu. Jestliže spisovatel toto pravidlo porušuje, vznikne výrazná formální aktualizace. Ta ale nebývá u čtenářů hodnocena kladně.

V uměleckých dílech je inventář tvaroslovných a hláskoslovných prvků obecné češtiny poměrně úzký. Je omezen na -ej v koncovkách a kmeni slov, např. *hotelovej pokoj* – Přes matný sklo, dále jen PMS, s. 16; *zadrhlej gramofon* – PMS, s. 52; -ý namísto -é v koncovkách, např. *unavený listy* – PMS, s. 36; *v dárkovém koši* – PMS, s. 66; *tlustý trubky* – PMS, s. 101; na -ma v instrumentálu plurálu, např. *šatama přehozená televize* – PMS, s. 24; *dřevěnýma mečema* – PMS, 126 atd. Spojování různých variet národního jazyka vede k provokativnosti projevu jako celku.

3. NEPŘÍMÁ OBRAZNÁ POJMENOVÁNÍ

Potřebujeme-li skutečnost pojmenovanou již slovem existujícím vyjádřit nově, využijeme nepřímých obrazných pojmenování.

Nepostradatelným prvkem při přijímání autorského sdělení a interpretaci jakéhokoli literárního díla se stává podle M. Krčmové (2008, s. 325-326) aktivita čtenáře. Aby mohlo dojít ke vzájemné interakci mezi dílem a čtenářem, je zapotřebí, aby některé souvislosti byly autorem pouze naznačeny. V oblasti lexikální roviny se na úrovni pojmenování uplatňují vedle věcného významu pojmenovávacích jednotek i jejich konotace, které vedou k vybavení souvislostí a představ v mysli vnímatele. Na konotaci jsou založena obrazná pojmenování nepřímá – metafora, metonymie.

Metaforu chápeme jako přenášení významu jednoho jevu na jev jiný na základě podobnosti, čímž dochází nejen k obohacení výrazové stránky díla, ale také stránky obsahové, např. *Nad barákama se ploužej bledý růžový trhance* – PMS, s. 114; *Venku už byla zima a autobusům svítily ve tmě lidský oči* – Paměť mojí babičce, dále jen PMB, s. 85. Zvláštnost uměleckých metafor můžeme nalézt v tom, že otevírají široké pole konotací a mají výraznou estetizující funkci. Svou novostí tak rozvíjí čtenářskou aktivitu.

Jedním z typů metafory je personifikace. Je postavena na přenášení lidských vlastností a dějů charakteristických pro člověka na neživé předměty, jevy či zvířata, např. *měsíce a roky se slisujou na pár okamžiků* - PMS, s. 21; *Až jaro obalí stromy a vytáhne kytky z cibulí* - PMS, s. 28; *Za oknem se míhají domy* - PMS, s. 33; *knihy [...] schovaný v zadní řadě knihovny čekaly dvacet let.* – PMS, s. 33; *plazej se hebký barevný šátky* – PMS, s. 36; *po tyči dolů nechat sjet černý myšlenky pryč* – PMS, s. 38; *Šermujou se ve mně hlasy, vydávají povely, kolíkují si revíry.* – PMS, s. 43; *Vzpomínky, co se zbortily dolů, přijížděj jak po gumovém pásu a řaděj se před očima.* – PMS, s. 52; *Domy a ulice se rozkejšaly* – PMS, s. 76; *slova [...] se chytí drápem v hlavě* – PMS, s. 83; *knihy [...] táhly se jich nad sebou plný police.* – PMS, s. 121; *slunce, který mi nožem prořezává víčka* – PMS, s. 182; *aby náš rod kvetl dál* – PMB, s. 11; *slunci, který pomalu zalízálo do země* – PMB, s. 16. Mezi nepřímá obrazná pojmenování lze zařadit také metonymii. Ta bývá vymežována jako jeden z tropů, u něhož se význam přenáší na základě vnitřní souvislosti, např. *Cizí životy jsou nenasytný chřtány a můj vlastní je jen jablečný jadýrko* - PMS, s. 12 atd.

Na další obrazný prostředek, jenž je v krásné literatuře užíván, upozorňuje M. Krčmová (2008, s. 326). Jedná se jak o přívlastek běžného typu, tak o tzv. epiteton, přívlastek básnický. Přívlastek slouží k identifikaci objektu a zároveň upřesňuje význam vyjadřovaný substantivem. Pomocí epitet se dnes zobrazuje zpravidla nová nebo nově pojmenovaná kvalifikace pojmu vyjádřeného substantivem. Dělení na přívlastek a epiteton je pouze rámcové, neboť v textu se oba typy střídají, např. *mlíčný sklíčka* – PMS, s. 32; *hněvivýmu rudýmu slunci* – PMB, s. 16; *unavenej tyranskej kotouč* – PMB, s. 21; *štíhlý bokatý postavy* – PMB, s. 36; *zjizvenej asphalt* – PMB, s. 49; *čůpkatýmu pokladu* – PMB, s. 114; *bílý plstěný kupole* – PMS, s. 157; *nenasytný jezero* – PMB, s. 228. Někteří autoři bohatě využívají také přirovnání (viz kap. 4).

Metaforu a metonymii můžeme zařadit buď k pojmenováním nepřímým, nebo jak učinil ve Slovníku literární teorie M. Blahynka (1984, s. 393-394) mezi tropy. Za tropy považuje slova v nezvyklém, přeneseném významu. Kromě metafory a metonymie sem zařazuje také hyperbolu. Ta má schopnost zveličit určitý rys s cílem zvýraznit jej, např. *stovky vrásek* – PMS, s. 32; *ticícema drobnejch jehel* – PMB, s. 49.

Stejně jako nepřímá obrazná pojmenování mohou mít za úkol vyjádření výrazové expresivity, tak i u figur může být jedna z funkcí právě ta expresivní. Figurami chápeme podle P. Bělíčka (1984, s. 112) takové prostředky, které spočívají v odchylkách od norem běžného sdělovacího jazyka. Existuje několik druhů figur, např. syntaktické: asyndeton, polysyndeton; slovosledné: paralelismus; eliptické: elipsa, zeugma; myšlenkové: řečnická otázka; nebo figury významového rozporu: paradox, oxymóron, např. *oči slepejch koček* – PMS, s. 41; *ticho v uších ševelí* – PMS, s. 65.

Obrazných pojmenování, tropů či figur se v krásné literatuře objevuje opravdu mnoho. Autoři tak díky těmto prostředkům získávají prostor pro neotřelé vyjadřování skutečností tohoto světa. Tím mohou působit na čtenáře, jeho vnímání a interpretaci uměleckého díla.

4. PŘIROVNÁNÍ

4.1 Vymezení přirovnání

Jak uvádí F. Čermák (1983, s. 464), základem přirovnání je podobnost, která je dána podobností s jevy vyskytujícími se v reálném světě. J. V. Bečka (1992, s. 130-133) upozorňuje na rozmanitost podobnosti, jež může být několikerého druhu: ve tvaru, barvě, velikosti, vlastnosti, činnosti atd. Může být rovněž nápadná nebo skrytá, týkat se dílčího znaku nebo být povšechná.

Přirovnání poskytuje sice mnohé výrazové možnosti, jež jiná pojmenování v takové míře nedávají, ale nemůže být prostředkem přesného výrazu, neboť je vždy pouze přibližné. Autor dělí přirovnání na názorná, intenzifikační a výrazově expresivní.

U přirovnání názorných je názornost hlavním účelem užití, např. *lesklej jako černej kocour* – PMS, s. 36; *Spadly [...] jak unavený listy*. – PMS, s. 36; *ramena široký jako jak* – PMB, s. 66. Díky ní dochází k získání zřetelnější představy a mnohdy i usnadnění pochopení, i když jen přibližně, uvedených skutečností, např. *Jak rychleji letadlovej zoom, co z města šmahem zaostří na jedinej kámen*. – PMS, s. 114; *Dobrý koně, když umírali, tloukl tašúrem do zadku a do nohou, aby se postavili, a pak je střílel, a Nara a já jsme se rychle běžely podívat, jak se umírající oči potahujou slepou blánou a slabiny se chvějou, jako by odháněly mouchy*. – PMB, s. 12.

Tato přirovnání mohou být také širě rozvedená a výklad jevu přímo prostupovat, např. *Prozradila jsem jí, že na Ondřeje se musí takticky. Že čím víc ona mu popustí, tím dřív se on sám brzo začne vracet. Že je to s ním jak s míčkem na gumičce, co se nikdy nikam neztratí, jen si tak kolem hopká*. – PMS, s. 82; *kámen [...] vypadal jako miska. Špatně se do něj lezlo, ale vevnitř byla ženská dobře chráněná před větrem a zaležavým pískem*. – PMB, s. 231. Názorné přirovnání je tvořeno pro každý jednotlivý případ samostatně.

Přirovnání intenzifikační, u nichž dochází k zintenzivnění významu slova základního, se velmi snadno ustalují. Řada z nich vzniká názorností, takže v některých případech není na první pohled zcela jasné, zda jde o přirovnání názorné nebo intenzifikační. Jejich názornost je však spíše symbolická než opravdová, např. *Jazyk měla ostřej jak břit*. – PMS, s. 107; *bojoval jsem jak lev* – PMS, s. 120; *řvát*

jak tur – PMB, s. 143. Existují i přirovnání vyjadřující takovou podobnost, které dnes již nerozumíme, např. *vypadá jako ze škatulky* – PMB, s. 119.

Přirovnání výrazově expresivní jsou sice také často názorná a zvyšují intenzitu výrazu, ale ani názornost, ani intenzita nejsou jediným důvodem užití. Jejich úkolem je především pomáhat vystihnout skutečnost v novém pohledu a nových vztazích. Díky těmto přirovnáním nabývají výrazy náladového a citového ladění. Dojmy, které v nás tato přirovnání vzbuzují, umocňují výrazovou expresivitu, která se stává podkladem pro estetickou působivost. Tím vším strhují k obrazu větší pozornost a nechávají rozehrát fantazii čtenáře.

4.2 Struktura přirovnání

Po stránce sémantické v přirovnání rozeznáváme: aktualizovaný výraz v prvním pádě, k němuž se celé přirovnání vztahuje, F. Čermák (1983, s. 476) pro něj užívá výraz *comparandum*; další místo zaujímá vlastní ustálený komponent levé strany, zpravidla *verbum*; následuje určitý rys, kvalita vztahující se k aktualizovanému výrazu a zároveň k obrazu, k němuž se výchozí předmět přirovnává; formální znak přirovnání (obvykle *jak, jako*) a vlastní jádro přirovnání, *comparatum*, např. *zdi jsou tenký jak dárkovéj papír* – PMB, s. 199; *ženský vypadaly jak masky čínský opery* – PMB, s. 87.

4.3 Složky přirovnání

Oba členy přirovnání, tj. jeho složky na levé a na pravé straně od komparátoru (*jako*), se podle F. Čermáka (1983, s. 466-468) realizují čtyřmi slovními druhy: substantivem, adjektivem, verbem a adverbem.

Na levé straně přirovnání se běžně setkáváme s verbem a adjektivem, např. *šlapal jak hodinky* – PMB, s. 212; *vypadali jako trhání* – PMB, s. 149; *Děl je plnej vonnýho větru a nadouvá se jako bublina.* – PMB, s. 235; *Když zalejvám moc, libujou si jen ploskolistý, a ostatní tmavnou a voda jim v kelímcích smrdí jako kanál.* – PMB, s. 200; *Když přišel Najma do geru, zrudnul jako soumrak.* – PMB, s. 232; *obě holky jsem seřezala jako koně* – PMB, s. 169; *A to musím říct, ťal mě jako dobytče.* – PMB, s. 188; *Z žil bych jí vymačkala jak citrónovou šťávu.* – PMB, s. 206; *Starucha cupitala jako poslušný dítě.* – PMB, s. 223; *Praskaly jako nařízlý provázky.* – PMS, s. 64; *hýkala jako pravá kobyla* – PMB, s. 158; *Okopávat jako zelný pole.* – PMS, s. 39; *napjatý jako*

struny – PMS, s. 17; *nadmutej jako hřebec* – PMB, s. 234; *Měla velký dlaně a ruce chlupatý jako muž.* – PMB, s. 154; *tlustej jako strom* – PMB, s. 232; *měkkej jako sulc* – PMB, s. 228; *tenký jak dárkovéj papír* – PMB, s. 199; *Vlasy jemný jak teplej vítr.* – PMS, s. 27; *pleť má pórovatou jako odložený těsto* – PMB, s. 167; *houževnatá jako malej semenáček* – PMB, s. 114; *Slepý jako mléčný sklo.* – PMB, s. 230. Řidčeji se na levé straně objevuje adverbium a substantivum.

Na pravé straně, tj. za komparátorem *jak*, *jako*, *jako by*, *jako když* apod. se objevují tytéž čtyři slovní druhy jako na straně levé. Ve většině případů je však pravá strana přirovnání založená na substantivu, např. *běhala po bytě jako veverka.* – PMS, s. 116; *Šeptám si pro sebe jako kolovrat.* – PMS, s. 40; *Rozběhli jsme se z našeho geru jak švábi.* – PMB, s. 151; *v dlaních svíral mý paže jak štír* – PMB, s. 189; *lapaj jako žraloci* – PMS, s. 58; *táhly za mnou jak mravenci* – PMB, s. 166; *lupali pod nohama jak vši* – PMB, s. 232; *žila jako voják* – PMS, s. 16; *vyzobat jak zrní* – PMS, s. 42.

Verbum vytváří základ levé strany a substantivum základ pravé. Nejběžnější struktura českého přirovnání je tedy V – S. Tento obraz je ale velmi zjednodušený, neboť tato dvoučlenná kombinace má řadu podtypů, v nichž dochází k rozvinutí základních komponentů.

Substantivum, adjektivum, verbum i adverbium vstupují do řady běžných kolokací, slovních kombinací. Na pravé straně přirovnání jsou to pro verbum kolokace V-S, S-V, V-ADV/ADV-V, V-A a V-V, např. *a když promluvila, jako by kráva bučela přes kastrol* – PMB, s. 154 (S-V). Pro substantivum V-S, S-V, A-S, S-A, S-S, např. *rozstříklý do všech stran jak mlíčný kapky* – PMB, s. 157; *rozvinutý jak vzácnej koberec* – PMS, s. 125 (A-S). Dále viz Čermák (1983, s. 468-470).

4.4 Transformace

Na základě změny slovního druhu v aktualizovaném výrazu, tj. předmět, který se přirovnává (comparandum), jsem rozdělila jednotlivé příklady do čtyř skupin. Případy, v nichž je vlastní jádro přirovnání (comparatum) rozvíté přívlastkem shodným či neshodným, jsem zařadila do podskupiny.

4.4.1 Verba

- *Šeptám si pro sebe jako kolovrat.* (PMS, s. 40)
- *Děl je plnej vonnýho větru a nadouvá se jako bublina.* (PMB, s. 235)
- *Syknů jako had a chvíli čekám.* (PMS, s. 42)
- *Ojuna mi byla vždycky nejdražší a malý tohle vycejtěj stejně jako zvířata lidskej strach.* (PMB, s. 169)
- *Dcery svejch matek holt pijou mlíko z jinačího hrnce. Když byly malý, táhly za mnou jak mravenci za cukrem.* (PMB, s. 166)

4.4.1.1 Přívlastek shodný – substantivum (dále jen PKs-S)

- *Když jsme ho vynášeli, namohla jsem si záda. Táta ztěžknul jak nalitej sud.* (PMB, s. 192)
- *Starucha cupitala jako poslušný dítě.* (PMB, s. 223)
- *Spadly na zem jak unavený listy.* (PMS, s. 36)
- *Nikdo je nikdy neviděl, jen jednou, když byli v nejlepším a on za ní stál jak rozvlněnej hřebec, vysypalo se znenadání s třeskotem sklo a dovnitř vlítnul kámen.* (PMB, s. 75)
- *Co tu bylo, připochoduje jak malý vojsko.* (PMS, s. 10)
- *Když se vrátil, na stole měl snesýno modrý z nebe, ger zářil čistotou a máma švitořila jak dubnový ptáčátko.* (PMB, s. 105)
- *Třásly je jí ruce, takže když nesla víc misek najednou, polívka šplíchala přes okraje a misky se klepaly jak zimomřivý zvířata.* (PMB, s. 100)
- *Celá ta slavnostní paráda pro mě splaskla jako velbloudí hrb v hladovém roce.* (PMB, s. 79)
- *Mý srdce se rozjasnilo jak ulanský nebe při výročním vohňostroji.* (PMB, s. 203)

4.4.1.2 Substantivum – přívlastek neshodný (dále jen S-PKn)

- *Vlasy měla dost dlouhý, vlnily se jako duny pouštního písku a padaly jí na záda.* (PMB, s. 90)

4.4.2 Adjektiva

- *Když obři chtěli děti, vytrhli si svůj vlas tlustej jako strom a zapáchli ho do země.* (PMB str. 232)

4.4.2.1 PKs-S

- *Kos lesklej jako černej kocour.* (PMS str. 36)
- *Pleť má pórovatou jako odložený těsto a druhý ucho burchansky protáhlý.* (PMB str. 167)
- *Zevnitř v noci tmavej jak půlka černýho balónu a přes den šerej a vonnej kůžema.* (PMB str. 227)
- *Přišel Najma a já se s ním stala samostatná a úplná, protože ženská bez mužskýho je jak srpkovitej měsíc, a Najma to temný rozpustil a já byla kulatá a zářivá jako úplňková luna.* (PMB str. 184)
- *Ale tehdy poprvý jsem už měla břicho vypouklý jak nadmutý dobytče.* (PMB, s. 204)
- *Táta ležel srovnanej a tichej jako příčinlivej spáček a já rozuměla mámě, která si ho tu takhle chtěla nechat.* (PMB, s. 192)
- *Chytřej a učenílivej jako vlčí štěně.* (PMB, s. 171)

Podtyp: PKs-PKs-S

- *Babička ležela na zemi divně rozhozená jako vyvrácenej pokroucenej strom, takže bylo hned jasný, že jen tak nepadla, ale zmítala se asi v nějaký křeči, ačkoli žádný křeče nikdy předtím neměla.* (PMB, s. 19)
- *Nevěděla jsem, že stáří je takový. Hebký i hrudkovaný jako štěrk.* (PMS, str. 27)

4.4.2.2 S-PKn

- *Některý z gerovejch nosníků byly čerstvě natřeny, taky sedla, který visely u vchodu, jsem neznala a fotografie rodičů, který stávaly u Burchana na stolku proti dveřím, byly krabatý jako plech ulanskejch ohrad. (PMB str. 226)*
- *Nebyl to nikdy moc dobrej ger. Špatně se stavěl a byl těžkej jak houně nasáklá vodou. (PMB str. 227)*
- *Jsou šedý jako panely domů na Sansáru. (PMB, s. 230)*
- *Všechny ruce jsou stejný. Jenže máma vyprávěla o modravejch žilnatejch hrbolcích, o kloubech, který byly dokulata vrásčitý jak lebky seschlejch starců, o zvarhanělejch tvrdejch nehtech s bílejma velkejma pŕlměsícem a já nevím o čem ještě. (PMB, s. 101)*
- *Jiří žádama ke mně hned usne, zatímco já ležím vedle něj napnutá v pozoru, nastražená jako myslivec s puškou. (PMS, s. 65)*

4.4.3 Substantiva

- *Pod tenkou kůží se mu rozlil fialovej flek jak kaňka. (PMB, s. 46)*
- *Oči má Šarceceg jak jehlice. (PMB, s. 153)*
- *Za pultem plným skvrn z rozmáčenejch cigaret stály v policích lahve jak vojáci. (PMB, s. 49)*
- *Jako ze zatuchlý deky, vyklepat strach jak prach. (PMS, s. 39)*
- *Protože on místo vzpomínek vytáhne větu jako nůž. (PMS, s. 83)*
- *Vidím ji, jak se pak loučí ve dveřích svého bytu, povolený sponky na skráních, po stranách tři zvadlý nažloutlý pramínky a průvan na chodbě jí čechrá řídký bílý vlasy jako kuřeti. (PMS, s. 13)*

4.4.3.1 PKs-S

- *Pálily mě oči, koukala jsem na jeden jedinej bod na keři na naší zahradě a v hlavě mi jel můj šicí stroj. Obrazy jak bramborový razítka nedaly si pokoj. (PMS, s. 52)*

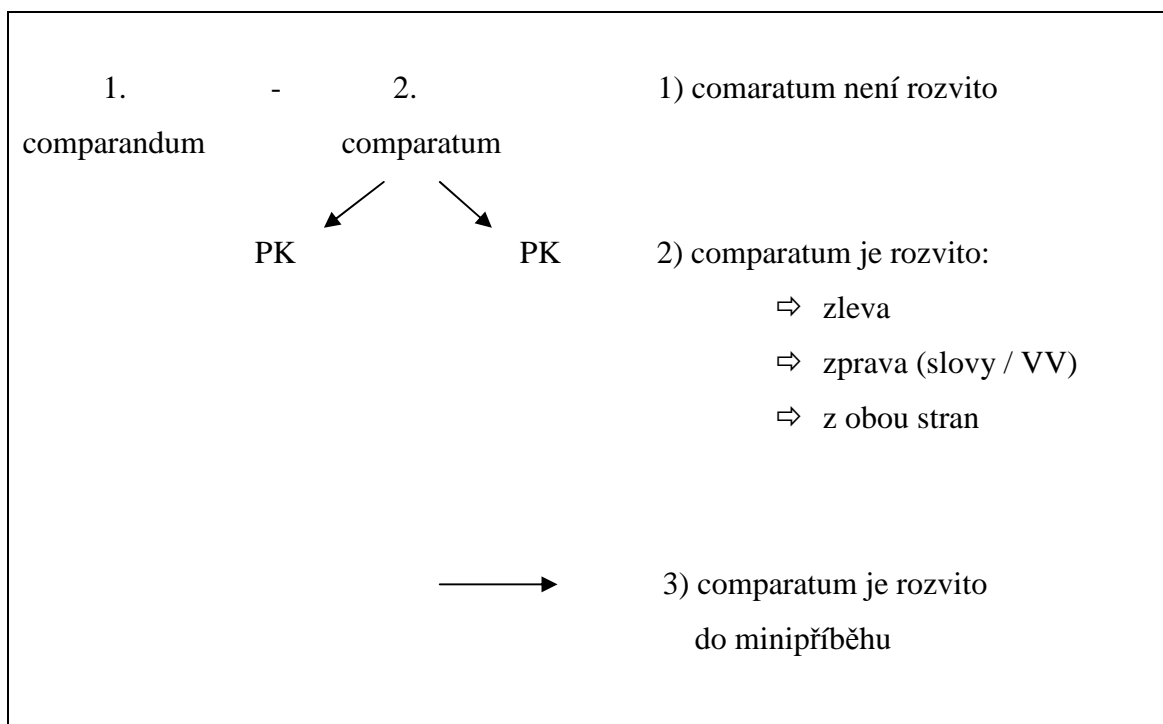
4.4.4 Adverbia

- *Otevřel pak oči a koukal na mě vystrašeně jako myš.* (PMS, s. 66)

Nerozvitá comparata můžeme vidět jak v souvětích, především v případech, kdy se vyjadřuje určitá vlastnost (např. *tlustej jako strom*), tak ve větách jednoduchých. Jednoslovných komponentů je velice často využíváno v okamžiku, kdy se přirovnává ke zvířeti.

4.4.5 Zvláštní skupina

Do této skupiny patří takové případy, jejichž strukturu nejlépe charakterizuje následující schéma:

4.4.5.1 Comparatum není rozvito

- *Vždycky říkala, že důležitěj je dobře rozvrženej čas. O víkendech, co já si pamatuju, běhala po bytě jako veverka.* (PMS, s. 116)
- *Měla velký dlaně a ruce chlupatý jako muž.* (PMB, s. 154)

- *To dělaj lidi zatlačený do rohu. Pouštěj hrůzu. Jak to mořský zvíře, co když ho honíte, vypustí inkoustovej mrak jak záclonu. (PMS, S. 59)*
- *Místo křídel, co mi půjčovala, spadla samota jako klec. (PMS, s. 118)*

4.4.5.2 Comparatum je rozvito

4.4.5.2.1 Comparatum je rozvito zleva

- *Ale jak voda ve sklenici v kabině kosmický lodi rozutíká se v kapkách. Poletujou kolem jako unavený motýli. (PMS, s. 42)*
- *V knize psali, že důležitá je rodina a genový dědictví. Mohla bych to brát rok po roku jak trhací kalendář. (PMS, s. 62)*
- *Ke konci už mi byla sotva po ramena a její studená ruka byla drobná jak ptačí křídlo. (PMS, s. 123)*
- *Já si starý ženy vždycky představoval jako moudrý kroniky. (PMS, s. 125)*
- *Ale mě si nechali, a já se najednou cítila jak to nepovedený tele, protože ta příhoda s davchanskym zelinářem, to mělo co dělat se mnou samou. (PMB, s. 24)*
- *Magi se přiloudala bílá v obličejí jak sněžnej leopard a z podpaží se jí ozývalo tichý, žalostný kňourání. (PMB, s. 26)*
- *Nara se se mnou skoro přestala bavit a táta večer kroužil bez ustání gerem jako chycený zvíře. (PMB, s. 68)*
- *Batdžar byl většinou pryč u dobytka, ale Cecegma se Zulou se babičky bály jak stepního štíra. (PMB, s. 135)*
- *Táta měl i svý dobrý chvíle, ale těch bylo jak černejch jehňat. (PMB, s. 149)*
- *Když jsme mívali novoroční bůdzy, nandávala si miskou tak plnou, že jí kousky zpod okraje klouzaly ven jak mastný ryby. (PMB, s. 181)*
- *Přišel Najma a já se sním stala samostatná a úplná, protože ženská bez mužskýho je jak srpkovitej měsíc, a Najma to temný rozpustil a já byla kulatá a zářivá jako úplňková luna. (PMB, s. 184)*
- *Myslela jsem, že mě tomu naučí, ale já nejsem ženská s velkejma dlaněma a pažema chlupatýma jak gaučovej přehoz. (PMB, s. 211)*
- *Dolgorma mi visela v náručí jako střelenej kamzík. (PMB, s. 229)*

Řídící člen, zde comparatum, může být rozvit přívlastkem několikanásobným, tj. několika přívlastky souřadnými, které se oddělují v písmu čárkou, nejsou-li spojeny spojkami a, i, ani, nebo s významem slučovacím. Tento typ se v předkládaných příkladech nevyskytuje. Někdy však přívlastek závisí na podstatném jménu už rozvitým přívlastkem jiným:

- *Dřevěná tyč, na který visel s matčinýma baloňákama, byla prohnutá jako obří náčelnickej luk.* (PMS, s. 29)
- *Síla, která o sobě neví, se dá těžko popsat. A navrch ani není chytrá. Jak silnej kravskej zvonec.* (PMS, s. 112)
- *Večeře se staly mlčenlivý a stísněný, jako by stíny všech v šeru zhubly a zhranatěly a slova spílaly jako chraplavý starý psi.* (PMB, s. 69)
- *Kosti zvířat svázaný do hranatých snopků, barevný zuby, dřeva, který vapadaly jako pokroucený lidský paže.* (PMB, s. 214)
- *Když táta zhasnul, zvednul se prej takovej vichr, že stěny se vlnily jako béžový nenasytný jezero.* (PMB, s. 228)
- *Vkradla jsem se do Ojuninýho geru, kde už všichni spali, a pod každou misku na čaj jsem dala jednu bankovku jako malý barevný prostírání.* (PMB, s. 230)

Z těchto příkladů je patrné, že autorka z velké části (v 10 případech z 19) užívá comparata, která jsou vybírána z oblasti přírody, konkrétně z říše živočichů.

4.4.5.2.2 Comparatum je rozvito zprava (slovy)

- *Matka se narovnala v židli jako loutka potáhnutá za provázek.* (PMS, s. 32)
- *Já civím ven z okna a stárnu jedna buňka po druhý. Zhasínaj jak okna na velikým sídlišti.* (PMS, s. 37)
- *Když je jasno, jsou vidět i ve městě. Matný mléčný body jako oči slepejch koček.* (PMS, s. 41)
- *Pak to bouchlo, narazila jsem si hlavu a ruku a srdce se mi až do druhýho dne uvnitř třepotalo jak bělásek ve flašce.* (PMB, s. 109)
- *Někdy mám podobnej pocit s Dzajou. Nevim, jestli něco neskrejvá. O Městě nechce mluvit, a když přece, ty slova neladěj, chrastěj jako korálev dřevěný krabičce.* (PMB, s. 169)

V následujících pěti případech autorka používá přirovnání týkající se prostředí mongolského venkova:

- *Z nás žen, který znají svoje místo, věděj, kdy se sluší mluvit a kde bejvá nejsušší argal, co s dítětem, který pořád křičí, a jak udělat mlíčnejsí čaj jemnej jak břicho narozenejch velbloud'at. (PMB, s. 89)*
- *To mě mělo varovat. Měla jsem včas přitvrdit. Ale co se dá říct cůpkatýmu pokladu, když podupává nožkou jako kopejtkem malý jehně. (PMB, s. 114)*
- *Město zpopelavělo, můj svět byl vydrancovanej a můj srdce zdupaný jak step otiskaná tisícirejma kopytama splašenýho stáda a já ve vaťáku seděla na balkóně. (PMB, s. 120)*
- *Ted' by po tak dlouhý cestě z Města sem vypustila duši, už pár let tu nebyla a stěží jí ještě vůbec kdy uvidím, ale její slova se mi v hlavě držejí jak sněh na červnovějšch vrcholcích Rudejšch hor. (PMB, s. 153)*
- *Některý z gerovějšch nosníků byly čerstvě natřené, taky sedla, který visely u vchodu, jsem neznala a fotografie rodičů, který stávaly u Burchana na stolku proti dveřím, byly krabatý jako plech ulanskejch ohrad. (PMB, s. 226)*

Comparatum je rozvíto zprava (vedlejší větou)

- *Důležitý, říkala, je ráno vstát hned, jak se otevrou oči. Jako stroj, kterej jezďí na světlo. (PMS, s. 16)*
- *Jak hvězdy, co já viděla z postele oknem, na takový svítící body v temnotě mám rozpadlý svý vzpomínky. (PMS, s. 63)*
- *Občas zadoufám. Jako by se někdy něco ze starejšch časů na krátký chvíle vracelo. Jako mlha, když na chvíli stoupne, aby zas o to mlíčnější na dlouho všechno utopila. (PMS, s. 88)*
- *Když měl ale táta náladu, dobytek tloustnul a koním se leskla hnědá srst jak tůně, která se blejská na sluníčku, tak jsme si s ním užili. (PMB, s. 16)*
- *Jako by se babiččinou smrtí naše rodina začala nějak po malejšch kouskách drolit jako chátrající óvo, který přestává zajímat svý uctívače a kámen po kameni se propadá do stepi. (PMB, s. 26)*
- *Chtěla jsem ven. Ven ze svý kůže, dolů po schodišti, nedalo se dejchat a Nařiny prsty se mi zařezávaly do podpaží jako řemeny, a ty mě táhly pořád vejš a vejš do ostrýho a hlučného nebeskýho světla. (PMB, s. 86)*

- *My ve městě třeba igelitový taška se sprajtovejma plechovkama, vodkovejma flaškama a zbytkovým jídlem házíme z okna, ale u babky se všechno válelo kolem geru jako hradba, kterou jsem musela pokaždý překračovat s velkým sebezapřením. (PMB, s. 137)*

4.4.5.2.3 Comparatum je rozvito z obou stran

- *Ačkoli co je skončený, stejně nějak roste dál. Jako zastříhnutá kytka, co zpotvořeně vyrazí novejma lístkama. (PMS, s. 23)*
- *Jak těžkej pták, co ho sestřelili. (PMS, s. 35)*
- *Dolgorma lezla očima nahoru dolů po gerovejch stěnách a Túleg si balil do řádky cigára. Jedno vedle druhýho, aby měl zítra klid. Řádka světlejch trubiček jak vybělený pražce Bajkalsko-amurský magistrály rostla s nima i moje horlivost. (PMB, s. 166)*
- *Do desítek šly ty zimy a první podzimový sněhy, který v Rudejch horách mezi tím prošly, než se znova zazelenaly chomáčky bledý trávy jako první nesmělý vousy mužskýho, a ona byla celou tu dobu pryč. (PMB, s. 182)*
- *To když jsem dlouho zavřená a dny jsou šedivý a od nocí se skoro nelišej. Jen tak pableskujou jako světlý šupiny na dlouhým, tmavým hadím těle. (PMB, s. 199)*
- *Vzali mě zpátky jak dlouho zatoulanou ovci, kterou znovu obemkne domovský stádo. (PMB, s. 222)*

4.4.5.3 Comparatum je rozvito do krátkého příběhu

- *Nikdy jsem na to moc nebyla. Na ukazování se, na černý prádlo, na to samotný. Byla to pro mě součást něčeho většího, jako v dárkovém koši se stuhou, co jsme někdy dostávali od šéfa v práci, kde je pod celofánem vždycky koupě káva, čokoláda a plechovka oříšků. (PMS, s. 66)*
- *Jak pořád spala, tak toho moc nesnědla, a když na začátku jara konečně vylezla ze svého zablešenýho ovčího pelechu, byla vyzáblá jako strašlivá babice Úregma, která prý bydlela v horách u našeho letního tábořiště a kradla nehodný děti. (PMB, s. 17)*
- *Prej štíhlý nohy, široký boky a prsa pevný jak pytlíky narvaný brusinkama, který jsme sbíraly na podzim na úpatí Rudejch hor, jsou tím, proč se sem za ní táhnou mužský víc než za jinejma. (PMB, s. 91)*

- *Já všechno celý noci zvažovala, já přemýšlela už tehdy, když ona ještě nevěděla, že se znova zrodí zrovna z mého lůna, už tehdy jsem přemýšlela a i potom, s břichem jak sud, když ležet šlo jen na zádech a ta malá holka mě zevnitř kopala, jako by chtěla říct: tak dělej a nečekej na další ráno, protože nikdy to nebude tak nesnesitelný, abys to zas nemohla odložit. (PMB, s. 119)*
- *Když jsem přišla já, byl už tenhle byt znova zarostlej špínou, a jestli předtím čpěl starobou, tehdy v něm byl už léta naloženej Mergen. Jak okurka ve sklenici, uprostřed kyselýho pachu starýho alkoholu, ktorej byl zažranej v kobercích, plyšovým přehožu gauče a ve všech těch dečkách na skříňkách a molitanovejch židlových sedácích, zašitejch v povlacích ze silonu, kterýma to Šarceceg zkoušela zútulnit. (PMB, s. 201)*

Tento zvláštní druh rozvíjení comparata se objevuje zvláště v díle Paměť mojí babičce. Přirovnání je doplněno příběhem, v němž jsou mnohdy zakotveny pro čtenáře skutečnosti, se kterými se ještě nesetkal, např. babice Úrgema; brusinky, které se sbírají na podzim na úpatí Rudých hor aj. Autorka obohacuje vlastní přirovnání o úkazy typické pro oblast Mongolska.

4.5 Rozdělení přirovnání

4.5.1 Hledisko rozvrstvení slovní zásoby

Kriterií, která slovní zásobu třídí a uvádějí v systém z hlediska stylistického, rozlišuje J. Hubáček (1987, s. 83-113) hned několik: kritérium rozsahu užívání slov na území národního jazyka; kritérium příslušnosti slov k stylovým vrstvám spisovného jazyka; kritérium vázanosti užití slov na sociální prostředí; kritérium dobového výskytu, citového zabarvení, původu slov a kritérium struktury pojmenování.

V dílech Petry Hůlové se z hlediska příslušnosti slov k stylovým vrstvám spisovného jazyka uplatňují obrazná pojmenování, např. *Nad barákama se ploužej bledý růžový trhance* – PMS, s. 114; *Venku už byla zima a autobusům svítily ve tmě lidský oči* – PMB, s. 85.

Z hlediska vázanosti užití slov na sociální prostředí se objevuje množství místních výrazů, vtahujících čtenáře do neopakovatelné atmosféry života v Mongolsku, např. *Purev byl velikej a škrobenou zástěru měl věčně od nudlí a mastný špíny, jak si do*

ní utíral ruce. Vypadal jako obrovitej chán ze zimních vyprávění. - PMB, s. 45; V týchle místnosti nikdo neobsluhoval a neutíral stoly, nikdo se nikoho neptal, co by si dal, a nedopalky se v popelnících vršily jako majestátní žlutý óvo. - PMB, s. 50; Džargal seděl celou tu dobu nepohnutě, temně zastíněnej jako chrámovej Burchan a stejně tak majestátněj, s neznatelnym úsměvem na tváři. - PMB, s. 69; Že prej to dřív byl opravdu krásnej mužskej, obličej řezanej jak dřevěnej batar a údy podobný stromovej kořenům, silný a tvrdý. - PMB, s. 101; Příbuzenský vztahy chtěj čas, zrajou jako kumys, nejde na ně spěchat a Dolgorma se musela sama naučit jak na to. - PMB, s. 115; Batdžar, kterej byl o dva roky starší než já, říkal, že máma mý jméno ukradla. Doslova řekl: ukradla tvý jméno bezostyšně jako altajský zloději koní ty nejskvělejší z našich stád. - PMB, s. 133; Mergen tam stál s puškou, hrudník vypjatej jak chánskej vojevůdce. - PMB, s. 147; Spořádaná jako vysmejčenej ger, jako argal vyskládanej do sloupců. - PMB, s. 205; Když sedim před svým gerem, cejtim se jako chánská princezna. - PMB, s. 235. Jak můžeme vidět, uvedené příklady jsou pouze z knihy Paměť mojí babičce. Domnívám se, že v řadě případů by bylo vhodnější slangové výrazy nahradit domácími ekvivalenty, neboť takové užití slov a slovních spojení, která jsou pro českého čtenáře neznámá, se může negativně odrazit v interpretaci přirovnání. Záměrem autorky při použití těchto slov „exotických“ je zaujmout čtenáře a získat si jeho pozornost neobvyklým pojmenováním.

Z hlediska původu slov se v jejích textech vyskytují slova přejatá, např. *gramofon* – PMS, s. 52; *teritorium* – PMS, s. 15; *bagr* – PMS, s. 119; *koberec* – PMS, s. 125; *kroniky* – PMS, s. 125; z hlediska rozsahu užívání slov na území národního jazyka jsou to české regionalismy, např. *kytka* – PMS, s. 123 atd.

Specifickým rysem spisovatelčina jazyka je užití prvků obecné češtiny, jež dodává vyprávění na věrohodnosti, např. *bramborový razítka* – PMS, s. 52; *natrhaný odstavce* – PMS, s. 123; *černý myšlenky* – PMS, s. 38; *sladký hnízdo* – PMS, s. 117; *do nebeskýho světla* – PMB, s. 86; *kus nalepený látky* – PMB, s. 51; *pytlíky narvaný brusinkama* – PMB, s. 91; *teplej vítr* – PMS, s. 27; *sehranej pár* – PMS, s. 126; *stormovejch letokruhů* – PMS, s. 125; *každej pahorek* – PMB, s. 139; *řádka světlejch trubiček* – PMB, s. 19; *bodlinama* – PMS, s. 125; *zrajou* – PMB, s. 115; *bojujou* – PMS, s. 126; *sedim* – PMB, s. 235; *cejtim* – PMS, s. 15.

4.5.2 Hledisko vztahů, které ve slovní zásobě existují

Jedním z předpokladů dosažení originality jakéhokoli textu je možnost volby z více alternativ vyjádření tak, aby výsledek odpovídal jak podmínkám komunikace, tak obsahu sdělení. Schopnost různou formou sdělovat týž obsah má synonymie. Tento vztah lze realizovat v rovině morfematické, lexikální i syntaktické. Úsilí o novost výrazu se objevuje i v knihách Petry Hůlové. Pro tutéž myšlenku autorka užívá dvou či více přirovnání. Jejich kumulací vzniká výrazný estetický účinek.

- *Oběma nám bylo s Narou jasné, že něco špatně je, protože normální vlasy jsou černý jako noc, černý jako cop naší Magi, kterou měli všichni odjakživa rádi. (PMB, s. 30)*
- *Uprostřed toho ryku se otevřela brána. Máma začala rvát a já viděla nicotu jak tlamu otráveného obrovitého květu, jak nekonečný tunel chřtánu, do kterýho padaly obrazy mé sestry a nechávaly prázdný prostor pro věčný pláč, a já jsem věděla, že se poprvé koukám přes okraj do temnoty a nesmím zavrátat. (PMB, s. 35)*
- *Nemocnejch bylo a bude. Jako zrněk rejže v obědový misce, jako blech v chatrným vlčím kožichu, říkala matka o věcech, kterých bylo moc. Jako modřin na tělech ulánbátarskejch povalečů, jako plivanců na jediným nároží tohoto zavšiveného města, říkám já. (PMB, s. 126)*
- *Vypadla jsem během pěti minut a venku jsem sebou plácla na lavičku, a nešlo než rvát jak tur, brečet jak namlácený hloupý dítě, protože nic jiného jsem nebyla. (PMB, s. 143)*
- *Táta byl tichej jak říční břeh, jak hlavní třída, než se Město ráno probudí. (PMB, s. 205)*

Při budování kontrastu využívá autorka antonymie. Tím, že postaví významově opačné obrazy do vzájemné opozice, dosáhne mnohem větší intenzity vyjádření. Jde zároveň o určitý druh provokace čtenáře či jazykové hry.

- *Města, kde mě nikdo neznal, mi přišly očistný jak mentolový bonbony. Jako když se zamíchá lžičkou v hrnku, jak ledoborec, když si za velkého skřípění razí cestu zmrzlými pláněma. (PMB, s. 117)*

Důvodem, proč obvykle mícháme lžičkou v hrnečku, bývá zpravidla vysoká teplota nápoje. V téže větě tedy stojí proti sobě dvě odlišné vlastnosti - horké a studené, ledové (ledoborec).

- *Krev tekla jako potok a tuhla do růžovýho krápníku. Vypadalo to jako drahej šperk nebo dlouhej pařát čarodějky.* (PMB, s. 230)

Negativní asociace, které substantivum krev vyvolává, jsou konfrontovány s drahým šperkem, jenž může představovat naopak asociace kladné.

Autorka rovněž pracuje se slovní zásobou v přirovnáních na principu hyponymně – hyperonymního vztahu. Jedná se o vztah podřazenosti (hyponymie) a nadřazenosti (hyperonymie). Jde tedy o souvislost členu, resp. podtřídy a třídy, např. kapr, žralok, ostříž – RYBY; kuře, racek – PTÁCI; leopard, tygr – ŠELMY (viz kap. 4.5.3.1).

4.5.3 Hledisko sémantické

Na základě toho, k čemu se přirovnává, jsem rozdělila přirovnání do sémantických skupin. Třídění bude rámcové, s přihlédnutím k nejvíce zastoupeným druhům, tudíž nebudou uvedeny všechny příklady ze shromážděného korpusu.

4.5.3.1 Živočichové

Tato skupina je svým složením velice různorodá. Nejprve pro názornost uvedu několik příkladů. Poté bude následovat souhrn všech živočichů, kteří se ve skupině objevili, seřazených podle četnosti jejich výskytu. Přítomnost konkrétních živočichů je v obou dílech odlišná; proto jsem svou pozornost zaměřila nejprve na dílo Přes matný sklo, a poté na knihu Paměť mojí babičce.

- *Jak těžkej pták, co ho sestřelili.* (PMS, s. 35)
- *A s tím nutkáním jít pryč jsem se pral poctivě, bojoval jsem jak lev a dost se mi vedlo o tom nevědět.* (PMS, s. 120)
- *Jak tlustý krajty táhly se jich nad sebou plný police.* (PMS, s. 121)
- *Chtěla bych říct, teď jdi ven a vrať se jako tamten. Převlíkni se na schodech. Jak kapr v síťovce, hejbej se v jiný kůži.* (PMS, s. 36)
- *Otevřel pak oči a koukal na mě vystrašeně jako myš.* (PMS, s. 66)
- *Poletujou kolem jako unavený motýli.* (PMS, s. 42)

Přehled četnosti výskytu

⇒ ptáci: pták (1x), ptáče (1x), kuře (1x), racek (1x)

+ části těla: ptačí křídlo (1x),

⇒ šelmy: psovitě: pes (1x)

kočkovitě: kočka (2x), lev (1x)

⇒ plazi: had (2x), krajta (1x)

⇒ ryby: kapr (1x), žralok (1x)

⇒ hlodavci: myš (1x), veverka (1x)

⇒ hmyz: motýl (1x)

Nejvíce se zde vyskytují ptáci, a to v okamžiku, kdy chce autorka vyjádřit pocit (volnost, svoboda, bezmoc), nevinnost či závislost na druhém.

- *Když už náš domov nebyla černá tečka, osamocená ve stepi jak zbloudilý hříbě vraníka, ale rozpoznávaly jsme rám dveří i oranžovej pruh ornamentů kolem dokola, všimly jsme si nějaký zborcený hromádky asi dvacet kroků na západ od geru. (PMB, s. 19)*
- *Taky umim cejtit smrt, ale ona jí uměla přivolat jako služebnýho psa nebo jí vypráskat kůži, když obcházela ger a pařáty strkala dýmovým otvorem k nemocnému. (PMB, s. 60)*
- *Pak to bouchlo, narazila jsem si hlavu a ruku a srdce se mi až do druhýho dne uvnitř třepotalo jak bělásek ve flašce. (PMB, s. 109)*
- *Když tu Dzaja bejvávala s Dolgormou, hlídkovala jak ostříž, protože Dolgorma si na holky pořád stěžovala a sestra jí všechno věřila. (PMB, s. 195)*
- *Pak do prudkejch schodů, ženskej pištivej smích mě bodal do spánků, zábradlí se vlnilo jako rozpálenej had, světla se vzdalovaly někam do dálky, a tam se pářily ve hvězdnou oblohu posetou svítivejma oblázkama, a pak se zas zvětšovaly a zvětšovaly a já myslela, že shořím, dél mě začal pálit a připejkat se ke kůži. (PMB, s. 86)*

Přehled četnosti výskytu

⇒ hospodářská zvířata: kůň (4x), dobytče (2x), ovce (2x), kozel (1x), jak (1x),

tele (1x)

+ části těla: kopyto koně (1x), kopyto jehněte (1x)

⇒ šelmy: psovitě: pes (5x), vlčí stěně (1x)

kočkovité: leopard (1x), tygr (1x)

+ části těla: vlčí zuby (1x)

⇒ hmyz: štír (2x), šváb (1x), bělásek (1x), mravenec (1x), veš (1x)

⇒ ptáci: pták (2x), ptáčátko (1x), ostříž (1x), plivnice (1x)

⇒ plazi: had (2x)

+ části těla: šupiny na hadím těle (1x)

⇒ exotická zvířata: části těla: velbloudí hrb (1x), břicho velbloudat (1x)

⇒ horská a lesní zvířata: kamzík (1x), laň (1x)

⇒ ryby: 0

⇒ hlodavci: 0

Autorka přirovnává ke zvířatům, chce-li vyjádřit:

Děj

- vlnit se jako had
- švitořit jako ptáčátko
- třepotat se jako bělásek ve flašce
- podupávat jako kopejtkem malý jehně
- bít se jako tygr
- mít nastražený uši jako pes
- rozběhnout se jako švábi
- hýkat jako pravá kobyła
- klouzat jako mastný ryby
- smrdět jako když vydechne kozel
- hlídkovat jako ostříž
- viset jako střelenej kamzík
- syčet jako had
- seřezat někoho jako koně
- svírat něco jako štír
- táhnout se za něčím jako mravenci za cukrem

Vlastnost

- (být) osamocená jako zbloudilý hříbě
- (být) poslušný jako pes
- (být) urostlý jako jak

- (být) jemný jako břicho velbloudat
- (být) plachý jako laň
- (být) nadmutý jako hřebec
- (být) napjatý jako šelma ke skoku
- (být) učenlivý jako vlčí štěně

Pocit

- bát se něčeho jako štíra

4.5.3.2 Věci

Nástroje/náčiní/nářadí

- *Něco mě vždycky chytlo a pak se to zas pustilo. Klip klap, jak kolík na prádlo. (PMS, s. 107)*
- *Přitáhla jsem si deku až k očím a cejtla jsem jizvu, kterou mezi nás jak sekerou vyřaly Nařiny slova, a to, jak se každou chvilinkou tohohle ticha rozšklebuje do propasti, kterou ani jedna z nás nebude moct přeskočit. (PMB, s. 90)*

Technika

- *Každý se jí může zeptat. Jako mašina mu to odříká. (PMS, s. 50)*
- *Zavřít lejstra do šuplíku, nechat mastný hrnce v dřezu a kopat do těch dveří dovnitř, dokud se samy neotevřou. Nenechat se zastavit a jak bagrem odklidit všechno, co stojí v cestě. (PMS, s. 119)*

Potraviny

- *Tohle je snadný říct si, ale pod hlavou dva polštáře a nad ní naše střešní okno, jen se mi v hlavě bez ladu a skladu kupily obrazy. Jako housky, co se mačkají na konci pásu, když se dělnice na směně zapovídá. (PMS, s. 63)*
- *Počítám z okna lidi v černejch kabátech, poslouchám přes zed' cizí hovory a jak bůček konzumuju písmena. (PMS, s. 116)*

Materiál/látka/hmota

- *Když jsem se první ráno probudila, ze země dejchal chlad jak z kovu. (PMB, s. 227)*
- *Když Chiroko skončila v klášteře, přestěhovala se do geru ulánbátarského jurtoviště, jehož bílý plstěný kupole jsou kolem městského středu rozstříklý do všech stran jak mlíčný kapky. (PMB, s. 157)*

Komunikace/transport

- *A kolem plno menších trubek a krabic, co blikaly. Přišel jsem si jak v kosmickém autě a tajný podmořský jeskyni zároveň. (PMS, s. 101)*
- *Vždycky roztála, když přišla řeč na její mladý léta. Na těch pár let, kdy budoucnost vypadala jako dálnice ke slunci. (PMS, s. 123)*

Textil

- *Nechtělo se mi pryč, čaj byl moc dobrej, a tak jsem si zas lehla, kolenama stiskla deku a dýmovým otvorem pozorovala nebe, který bylo tak modrý a nehybný jako kus nalepený látky. (PMB, s. 51)*
- *Pořád ještě jsou věci, co mě držej. Ty chvíle, který někdy schovaj to nepříjemný kolem jako kapuca. (PMS, s. 103)*

Kapuca se stává prostředkem pro ukrytí něčeho, co nemá být vidět, způsob, jak zamaskovat něco nepříjemného, co kdyby bylo odhalené, postaveno na odiv, mohlo by zraňovat.

Obydlí

- *Jeden každej člověk složenej jako dům. (PMS, s. 9)*
- *Spořádaná jako vysmejčenej ger. (PMB, s. 205)*

Platidlo

- *Nara za jakoukoli známku letmýho zájmu hned nabízela všechno. Svý srdce strkala druhýmu jak drobný, a když neměl zájem, myslela si, že roztažený nohy pomůžou. (PMB, s. 118)*

Osvětlení

- *Žádný nechtěl být směšnej a starat se o dítě, který zářilo svým původem jako červenej lampión před dveřma číňáckýho baráku. (PMB, s. 98)*

Vzdělání

- *Sundala jsem mucholapku a místo ní povésila novej pruh novýho lepkavýho papíru. Má barvu jako listy písanek mejch dětí ve škole. (PMB, s. 216)*

Přehled četnosti výskytu

Přes matný sklo

- ⇒ nástroje/náčiní/nářadí (celkem 11x) : denní potřeby (7x)
  - hudba (2x)
  - stavebnictví (2x)
- ⇒ technika (4x)
- ⇒ potraviny (2x)
- ⇒ materiál/látka/hmota (2x)
- ⇒ komunikace/transport (2x)
- ⇒ textil (2x)
- ⇒ obydlí (1x)
- ⇒ ostatní (15x)

Paměť mojí babičce

- ⇒ nástroje/náčiní/nářadí (celkem 19x): denní potřeba (14x)
  - módní doplňky (3x)
  - stavebnictví (2x)
- ⇒ textil (4x)
- ⇒ potraviny (3x)
- ⇒ obydlí (3x)
- ⇒ materiál/látka/hmota (2x)
- ⇒ nábytek (2x)
- ⇒ vzdělání (1x)
- ⇒ platidlo (1x)
- ⇒ osvětlení (1x)
- ⇒ ostatní (14x)

4.5.3.3 Příroda

4.5.3.3.1 Příroda neživá

- *Kvůli Túlegovi bych od žádnýho mužskýho neodešla. Ale vytáh mě z geru, kde lítaly hrnce jak šutráky mezi rozjívenejma dětma, a nenechal mě bejt ani potý, co jsem skoro práskla dvěma. (PMB, s. 152)*
- *Několik dnů jsem jen ležela a počítala pavouky a vějířky trhlin na stropě. Vypadaly jako pavučiny a pokaždý jich bylo jinak. (PMB, s. 87)*
- *Svět schovanej po truhlách se otvírá jak skály na velkej pátek. (PMS, s. 114)*

4.5.3.3.2 Vesmír

- *Tohle všechno bylo modrý. Jako nebe, který popadalo dolů. (PMB, s. 229)*
- *Jak měsíc v srpku jinak zalitej tmou. (PMS, s. 91)*

4.5.3.3.3 Počasí

- *Za chvíli zas jak déšť bubnoval nohama do parapetu. (PMS, s. 37)*
- *Chodily ke mně na bonbóny. Mívala jsem jich plný kapsy. Když ke mně přijdou teď, a to není často, vysypu je na misku. Zabubnujou jak kroupy o plech, ale holky je nechtějí. (PMB, s. 167)*

4.5.3.3.4 Ekosystém

- *Nemyslím na ženskou. S ní se to jen na chvíli zdá. Jak rybník, že má střed, když se do něj hodí kamenem. (PMS, s. 104)*

4.5.3.4 Rostliny

- *A já jak šlahouny ji cejtil, že mě obeplítá. Jak břečťan, co drolí zed'. (PMS, s. 117)*
- *A za mnou navíc tyhle lidi chodili sami, protože člověk ochotnej naslouchat se pozná. Otvírali se jak tvrdý poupata a já s nima hodiny seděl a pak třeba i něco poradil, když chtěli. (PMS, s. 121)*
- *Cítila jsem se v jejím sevření jak zrnko rejže, který může jediným ledabylým pohybem zvednout až k mrakům, a při představě toho střemhlavýho pádu se mi zamotala hlava. (PMB, s. 156)*

Volbou tohoto přirovnání autorka dociluje určitého pocitu – bezmoc, odevzdání se, bezradnost, neschopnost tento stav nějak změnit.

- *Všechny ty obří chladicí věže, paneláky, rozhrkaný trolejbusy a pouliční prodavačky v něm byly malé. Do dlaně jak pepřový kuličky.* (PMB, s. 216)

4.5.3.5 Povolání

- *Jak požárníci po tyči dolů nechat sjet černý myšlenky pryč.* (PMS, s. 38)
- *Piju, aby se mi dobře vzpomínalo. Abych si jen z budky své hlavy moh pouštět obrazy jak promítač z černý kabiny, co nikdy nevyleze z kina.* (PMS, s. 102)
- *Jak pastýř ovečky hlídat si své povinnosti.* (PMS, s. 126)
- *Chytla mě pod krkem jak policajt ulanskýho rozbíječe výloh.* (PMB, s. 211)

Vedle těchto skupin existuje řada dalších - kultura, anatomie, věda/ umění, potomstvo, zdraví/ nemoc atd. Pro jejich nízké zastoupení jsem je do přehledu nezařadila.

4.5.4 Hledisko implicitnosti a explicitnosti

Nevyslovená fakta a souvislosti, jež musí vnímatel z daného sdělení na základě celkové znalosti světa, popřípadě kontextu vyvodit, lze označit jako implicitnost. Naproti tomu explicitnost je přímé a jasné vyjádření skutečnosti.

4.5.4.1 Explicitnost vyjadřování

Explicitně formulované významy obvykle nečiní čtenářům obtíže, neboť je jejich obsah zcela jasný a srozumitelný, např. *Chodí po špičkách ... jako baletka.* – PMS, s. 33; *Seš jak zadrhlej gramofon, říkává mi Jiří.* – PMS, s. 52; *Musel tak sedět aspoň 20 minut, soustředěnej a tichej jako pěna.* – PMS, s. 54; *Nic na tom není, upluje to jako voda tyhle sny, co každěj potom ztratí.* – PMS, s. 55; *Měl kalhoty, co už se nenosily, a na nohou sandály s ponožkama, i když už bylo několik tejdnu vedro jako v tropech.* – PMS, s. 73; *A pak už jsme šli jak vojáci s otcem jeden za druhým přes velkej betonovej plac zarostlej trsama k mohutný bráně.* – PMS, s. 100; *Nebe bylo hladký jako sklo* – PMB, s. 66; *Máma chytla s babičkovskejma povinnostma druhej dech, vyskočila jako čamrda a začla se starat.* – PMB, s. 80; *I mě si pohazovali jak horkej brambor.* – PMB, s. 82; *Chodili jsme se sourozencema jako trhání.* – PMB,

s. 149; *Do geru vrazila obrovitá žena a máma zbělela jak křída.* – PMB, s. 154; *Musí se nechat, že svého Serúla držela jak v bavlncce, a se zlou by se potázal ten, kterej by mu řekl křivýho slova nebo ho plesknul po krku tak, jak se to rozjívenejm koním obyčejně dělá.* – PMB, s. 160; *Jsem ztahaná, ale když mě Zula chytne pod paží, dojdu kam si zamanu, a hlas mám pořád jako zvon.* – PMB, s. 177; *Já na ní houkla a Dzaja se oklepala jak mokrej pes.* – PMB, s. 189; *Byli jsme spokojený a děti rostly jak z vody.* – PMB, s. 189; *Na ženskou byla dost schopná a díky její tvrdosti celej bordel šlapal jak hodinky.* – PMB, s. 212. Tato přirovnání můžeme hodnotit dokonce jako ustálená, jejichž hlavní funkcí bývá především intenzifikace a kladné či záporné hodnocení vlastního jádra přirovnání (*krásná jako obrázek* – PMB, s. 98 → velmi krásná, kladné hodnocení).

Zvláštností v knihách Petry Hůlové je přechodné pásmo útvarů na rozhraní mezi přirovnáními ustálenými a neustálenými. Autorka užívá lexika typického pro přirovnání ustálená; ta však rozvíjí přívlastkem, který způsobí přechod od ustálené formy k neustálené, např. *Jak by ta malá holka mohla vědět, že to, co se jí srovnalo v hlavě vmžiku, co zapadlo jako dětská skládačka, to já si musela sumírovat léta, a eště jsem k tomu potřebovala jí, aby mi to došlo úplně.* – PMB, s. 119; *Uhnula jsem před jeho hledajícima prstama a on spadnul jako moučnej pytel hlučně na schody.* – PMB, s. 43. Popřípadě užívá i přirovnání s neobvyklými komponenty, např. *Rostla jak ze smetanovýho mlíka.* – PMB, s. 113.

4.5.4.2 Implicitnost vyjadřování

Významné místo v uměleckých textech zaujímá implicitnost, při níž je nutné, aby vnímatel zapojil své zkušenosti. K interpretačně složitějším obrazům nabízím příklady možných konotací, které mohou nastat, a to s ohledem na svou osobní zkušenost a způsob vnímání.

- *Taky že nutnost není skoro nic a v čase bez linek je to jako na slunci bez černejch brejlí.* (PMS, s. 17)

V čase bez linek může znamenat, že člověk nemá žádná pravidla, systém, režim, podle kterého by se řídil. *Na slunci bez černejch brejlí* člověk špatně vidí, je svým způsobem slepý, bezradný.

- *Ručkou sem tam sem, odklidil písek ze sedátka a pomalu, soustředěně si sednul jako holka v punčochách.* (PMS, s. 33)

- *A pak se neurvale a v momentě to okno zavře. Jako když ženská za přepážkou o pět minut přetáhla. (PMS, s. 114)*
- *Z Rudejch hor do Města žádná cesta nevede, ale naši řidiči znaj svou cestu jak zvířata, a i když jezděj v noci nebo opilý, žádnéj z nich jí nikdy neztratí, a tak jsme jeli hodiny a hodiny horama, kde jen pokroucený pařáty stromů a občasná velbloudice s mládětem připomínaly život, a pak jsme se svezli k planinám, kde jsme byli mezi obzorama úplně sami, a já si říkala, že každou chvíli už něco musí přijít, ale teprve večer jsme dorazili ke třem hrdejm samotářskejm jurтам a za pár turgů měli nocleh i s nudlovou polívkou a ráno jeli hned dál. (PMB, s. 39)*

Tento obraz můžeme chápat jako určitou symbiózu člověka s přírodou, zdůraznění přírodního způsobu života, člověk se řídí svými pudy. Zajímavým způsobem se zde prolíná cosi životaschopného a energického (životaschopnost a energie lidí, kteří žijí na venkově) s něčím smutným a těžkým (život spojený s tvrdou prací a nepříjemné klimatické podmínky).

- *I mý večerní vyprávění vedle toho jejího bledlo jak vlčí kříženec vedle Banchara, jak čapka v horkým létě, a holky chtěly poslouchat jen jí. (PMB, s. 170)*

Obrazy v nás implicitně mohou vyvolat dojem s negativním hodnotícím odstínem:

- *Věci, který mi sestra provedla, seděj v mý hlavě jak hustej kal. (PMB, s. 195)*
- *Proležela jsem den v geru jak vrhlej kus beztvaryho masa a další ráno jsem se vzbudila s horečkou. (PMB, s. 148)*

Samotný výraz *kus masa* je neutrální, ale ve spojení se slovem *vrhlej* se stává příznakovým. Tento obraz ve mně vyvolává asociaci bezvládně ležícího těla, téměř jakoby šlo o mrtvolu. Dochází zde ke kombinaci určité bezvýchodnosti a zároveň rozkladu. Toto přirovnání se objevuje ještě jednou.

- *Já nebudu Dzaje říkat, že Dolgorma nemá tátu, nikdy ho mít nebude a celej život si povleče balvan erlíce. Od toho nejsem mladší, abych jí poučovala. Ten uzlík měl skončit v hlíně. Ale ne kvůli Dzaje, ale kvůli tý, kterou sem hodila jako kus libovýho masa. (PMB, s. 207)*

V obou případech se jedná o těžké spojení *kus masa*, ale účinek na čtenáře je odlišný. Adjektivum *libový* zmírňuje pejorativní zabarvení.

Výrazná implicitnost, jež otevírá pole pro myšlenkové asociace příjemce, však mnohdy může vést ke ztíženému porozumění vlastní obsahové stránky vyjádření.

- *Pamatuju si na zvuk nůžek, když stříhala tu látku. Jako by stříhala svý svatební. (PMS, s. 23)*
- *Když dojdu k tomuhle, ten obraz se naráz zatmí jako šatama přehozená televize. (PMS, s. 24)*
- *Jak se matce dařilo, věděl zřídka kdy kdo jinej než ona sama. Jako větve stromu, co rostou dovnitř. Jako hlas mezi skalama co zvenku není slyšet. (PMS, s. 90)*
- *Ale tyhle dlaně byly v pěstích, události dovnitř skrčený jako kaštany zvenku s bodlinama. (PMS, s. 125)*

5. MEDAILON PETRY HŮLOVÉ

Prozaička Petra Hůlová se narodila 12. července 1979 v Praze. Po gymnáziu začala studovat kulturologii na Filosofické fakultě UK, později i mongolistiku. Strávila rok na univerzitě v Mongolsku, dvakrát byla na pobytu ve Spojených státech (Fullbrightovo stipendium a studijní výměna). Od roku 2007 píše pravidelně sloupky do týdeníku Respekt.

Dílo:

- *Paměť mojí babičce* (2002)
- *Přes matný sklo* (2004)
- *Cirkus Les Mémoires* (2005)
- *Umělohmotný třípokoj* (2006)
- *Stanice Tajga* (2008)

Spisovatelčina prvotina *Paměť mojí babičce* získala cenu Magnesia Litera v kategorii Objev roku a zvítězila i v anketě Lidových novin Kniha roku 2002. Próza *Umělohmotný třípokoj* získala Cenu Jiřího Ortena. V současné době žije autorka v Praze. Je vdaná, manžel Dan je teritorialistou na ministerstvu obchodu a průmyslu, v květnu roku 2008 se jim narodil syn Josef.

Paměť mojí babičce

Děj románu se odehrává v Mongolsku. Svůj příběh zde vypráví pět mongolských žen: sestry Dzaja, Nara a Ojuna; jejich matka Alta a Dzajina dcera Dolgorma. Všechny sestry vyrůstaly v mongolské stepi. Ženy se staraly o domácnost a otec o dobytek a koně. Jediné spojení s civilizací byly občasné výlety do tzv. somonního centra, kde byla škola, kulturní dům a trhy. Jediná Ojuna zůstala v ajmagu (pojmenování pro administrativní jednotky; každý ajmag se dělí na několik somon) a vdala se. Dzaja a Nara odešly do hlavního města Ulánbátaru doufajíce, že zde najdou štěstí a dobrou práci. Místo toho skončily jako prostitutky v nevěstinci, který vedla jejich teta Šarceceg. V jejich domovině to však nikdo nevěděl. Když se Dzajina dcera Dolgorma v pubertě dozvěděla, že její matka dělá prostitutku, na dlouhou dobu utekla z domu. Dzaja se pak už nikdy k prostituci nevrátila, ale štěstí už nenašla.

Také matka všech sester, Alta, měla neklidný život. Otec byl alkoholik a násilník, proto se rozhodla odejít se svým manželem Túlegem. V hloubi srdce však milovala svého milence. Túleg o všem věděl, ale navzdory tomu s Altou zůstal až do konce života.

Knihy podává ucelený pohled na realitu současné mongolské společnosti, v níž jako hlavní princip funguje protiklad mezi dobrem a zlem (přívětivý venkov v opozici k velkému destruktivnímu Městu. Knihu prostupuje nejen úcta k tradici (např. mrtví se klasicky nepohřbívají, ale nechávají se ve stepi napospas dravým šelmám a ptákům), ale také pradávný, přirozený protiklad ženského a mužského principu, kdy posláním ženy je plodit a starat se o rodinu a úkolem muže lovit a živit ji.

Knihy má nedocenitelný význam, neboť nám přibližuje kulturu a životní styl pro nás vzdáleného národa. Toto dílo shledávám za velice zdařilé.

Přes matný sklo

V tomto díle autorka opouští kulisy mongolské domácnosti a děj se přesouvá do prostředí, které je nám bližší - současného velkoměsta. Stejně jako v její prvotině i zde je využito více vypravěčských perspektiv. Sledujeme vyprávění Ondřeje, jemuž je věnována úvodní a závěrečná část novely, a jeho matky. Ondřej se jeví jako typ člověka, jenž neustále hledá příčinu svých problémů z minulosti. Truchlí nad nevydařeným manželstvím se svojí ženou, nepracuje a východisko hledá v alkoholu. Nesnaží se situaci změnit. Matčino vyprávění je plné návratů k počátkům vztahu se svým manželem. Žena uvažuje nad stářím a situací svého syna. Má vždy radu, jak jít za štěstím, miluje citáty a navštěvuje psychologické kurzy, kde se učí pozitivnímu myšlení. Stejně jako v autorčině prvotině se i zde objevují prvky obecné češtiny, jež dodávají vyprávění na věrohodnosti.

Knihy ukazuje vážnutí komunikace uvnitř rodiny, kde tradiční model rozdělení rolí muže a ženy ve společnosti přestává platit (žena vydělává peníze a muž se stará o domácnost).³

---

³ Informace jsem čerpala z webových stránek, které jsou uvedeny v seznamu literatury.

6. STYL PUBLICISTICKÝ

6.1 Vymezení, funkce a projevy

Publicistický styl je možno podle J.V. Bečky (1992, s. 33) zařadit do skupiny pragmatických funkčních stylů, které se zaměřují na společenský život. Styl publicistický je „styl masových sdělovacích prostředků s funkcí dokumentárně informativní a s funkcí občansky a politicky výchovnou, formativní (publicistikou v užším smyslu).“⁴

Do oblasti publicistického stylu náleží jazykové projevy jak psané, k nimž patří články v novinách a v časopisech, tak i mluvené, mezi které lze zařadit sdělení z rozhlasu či televize. Publicistické projevy jsou veřejné a mají široký okruh posluchačů či čtenářů. Společným znakem publicistiky psané a mluvené je podle J. Hubáčka (1987, s. 68-70) jejich přesvědčovací (persvazivní) funkce, přičemž funkce informativní ustupuje do pozadí. Výrazně se to projevuje zejména v některých publicistických útvarech, např. v komentáři či fejetonu. V útvarech jako je např. reportáž převažují prvky obecně vzdělávací.

Pro publicistický styl je příznačné, jak uvádí E. Minářová (2008, s. 249-253), těsné sepětí s dobou, a to v mnohem větší míře než u ostatních funkčních stylů. Časové zakotvení projevu se netýká pouze obsahu, ale také volby jazykových prostředků. Osobité výrazové prostředky publicistické stylové vrstvy označujeme jako publicismy. Tyto ustálené obraty vedou k automatizaci vyjadřování. Jazykovými prostředky automatizovanými se rozumí užívání stejných prostředků ve stejných komunikačních situacích. Jsou účastníky komunikace chápány jako očekávané. Zároveň dochází ke stálé aktualizaci vyjádření. Jazykové prostředky aktualizované vznikají záměrnou odchylkou od standardního vyjadřování. Jde o užití takových jazykových prostředků, které působí svou novostí, neautomatizovaností a které aktivují pozornost a intenzitu vnímání adresáta. Kromě publicismů se v textech publicistického stylu mohou objevovat obrazná vyjádření. K obrazným vyjádřením lze v nejširším smyslu zařadit metaforu, metonymii, přirovnání, personifikaci aj. Tyto obrazy poutají pozornost čtenáře a díky nim nabývá jazykový projev na živosti, naléhavosti, a je tudíž emocionálnější. I obrazná pojmenování v publicistickém stylu podléhají procesům

---

⁴ Bečka, J.V. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992, s. 33

aktualizace a automatizace. Ve srovnání se stylem uměleckým nebývá metaforika obrazných vyjádření v publicistickém stylu složitá a lze ji vždy bez větších obtíží dešifrovat.

Všechny obrazné výrazové prostředky jsou více či méně stylově aktivní, aktualizující. V publicistice je můžeme najít především v žánrech analytických, např. v komentáři.

6.2 Obraznost v publicistickém stylu – praktická část

Podobně jako ve stylu umělecké literatury i v publicistickém stylu se objevují nepřímá obrazná pojmenování.

Metafora

- *čunčíada se dosmrděla až do Washinktonu*

Metonymie

- *zelenáč*

Personifikace

- *zelená menšina kolem toho poskakuje*

Epiteton

- *ošklivé káčátko*
- *rozeřvaný plac*
- *moudrý soudce*
- *králičí šiky zelených*
- *zmasakrované dobro*
- *vyplašená kuřata*
- *kolektivní kvočna*
- *neviditelná Sophiina volba*
- *volební heslo*
- *horké křeslo*
- *sportovní fanoušci*
- *oslnivý úspěch*
- *zelená menšina*
- *nesalonní levicovost*
- *mocenské ambice*
- *běžná lidská slušnost*

- *ctihodná Sněmovna*
- *nepohodlný lidovecký předseda*
- *poražená strana*
- *měnová politika*
- *řetězová havárie*
- *životodárný kyslík*

Přirovnání

Při analýze přirovnání jsem našla několik shodných rysů s přirovnáními, jež se objevovaly v dílech Petry Hůlové, např. přirovnání ustálená; přechodné pásmo, tj. autor užívá lexika typického pro přirovnání ustálená, které však uvádí ve spojení s takovými slovy, jež tuto ustálenost ruší. Popřípadě toto lexikum rozvíjí přívlastkem, který rovněž způsobí přechod od ustálené formy k neustálené (viz kap. 4.5.4.1). Autoři také v článcích mnohdy přirovnávají k živočichům či věcem. Zajímavostí jsou přirovnání s charakterem humorným nebo přirovnání, v nichž se přirovnává k obecně platným skutečnostem.

Přirovnání ustálená

- *Kdyby se sedmadvacítka nescházela pravidelně několikrát do roka, sběhli by se teď lídři do Bruselu stejně jako vyplašená kuřata pod křídla kolektivní kvočny.*
Autor: Martin Hekrdla, Právo, 15. 3. 2008
- *Lež jako věž.*
Autor: Martin Hekrdla, Právo, 27. 3. 2008
- *Na druhou stranu je ovšem možné, že Mirek Topolánek na svoji hulvátskou a vulgární, jak to jen říci jemně, nezdrženlivost, hraje jako Paganini na housle.*
Jiří Hanák, Právo, 29. 3. 2008
- *Bud' s Mirkem Topolánkem zacházet jako s malovaným vejcem*
Autor: Jiří Hanák, Právo, 29. 3. 2008
- *Pozoruhodná je na celé věci skutečnost, že si Hilary za své volební motto vybrala slovo „změna“, zatímco se jí jako bumerang vrací volební heslo Clintonů.*
Autor: Luboš Heger, Mladá fronta Dnes, 1. 3. 2008
- *Pokud znejistělí lidovci podpořili svého šéfa, musí ho vzít zpátky do horkého křesla ministra pro místní rozvoj. Tam bude jako holub na střelnici.*
Autor: Martin Komárek, Mladá fronta Dnes, 3. 3. 2008

- *Mláčeno však může být vlastními rodiči **jako žito**.*
Autor: Martin Komárek, Mladá fronta Dnes, 8. 3. 2008
- *Parkovací zóny jsou výdobytkem Prahy, ale rozšíří se určitě **jako mor ve středověku**.*
Autor: Štěpán Filípek, Mladá fronta Dnes, 10. 3. 2008
- *Zaplétá se do primitivních lží o strýci Vikovi a novináři Rodovi, kteří mu půjčili byt. Blekotá slova omluvy národu **jako kluk přistižený na hruškách**.*
Autor: Martin Komárek, Mladá fronta Dnes, 10. 3. 2008
- *Mně bylo ovšem od začátku jasné, že mě chce pouze povodit po městských hospodách **jako medvěda** a předvést se se mnou kamarádům.*
Autor: Martin Reiner, Mladá fronta Dnes, 18. 3. 2008
- *Je to samozřejmě omezení **jako hrom**, ale jak ukazuje právě jmenovaný příklad, tak v naší zemi korupci - přímou, a tím méně tu nepřímou - nemůžeme nechat na mechanismech běžné lidské slušnosti a studu, ale musíme ji doslova omezovat a jmenovat zákonem.*
Autor: Jiří X. Doležal (reportér Reflexu), Mladá fronta Dnes, 21. 3. 2008
- *Děti pijí **jako duhy** a nalévá se jim.*
Autor: Martin Komárek, Mladá fronta Dnes, 22. 3. 2008
- *Kdybychom nebyli ve ctihodné Sněmovně, připadali bychom si **jako v cirkuse**.*
Autor: Martin Komárek, Mladá fronta Dnes, 27. 3. 2008
- *Václav Klaus si oblíbil web, kde sám určuje téma debaty. Dávno pryč jsou časy, kdy premiér Klaus podceňoval internet s tím, že si raději listuje v knihách. To prezident Klaus se na internetu cítí **jako ryba ve vodě**.*
Autor: Zbyněk Petráček, Lidové noviny, 28. 3. 2008
- *Jaroslav, který stojí v čele ve volbách poražené strany Právo a spravedlnost, se v Sejmu proti lisabonské smlouvě rozjel **jako parní válec**.*
Autor: Adam Černý, Hospodářské noviny, 17. 3. 2008
- *Samozřejmě souhlasím a dovolím si připomenout levné opatření, které jsem v diáři navrhoval již vícekrát. A pořád nic, **jako by člověk hrách na stěnu házel**.*
Autor: Jan Macháček, Hospodářské noviny, 28. 3. 2008
- *Podmínky, za kterých se velcí zbavovali malých **jako obtížného hmyzu**, byly skutečně ostře diskriminační a v Evropě neobvyklé.*
Autor: Jan Macháček, Hospodářské noviny, 28. 3. 2008

Přechodné pásmo

Autor užívá lexika typického pro přirovnání ustálená, které však uvádí ve spojení s takovými slovy, jež tuto ustálenost ruší. Popřípadě toto lexikum rozvíjí přívláskem, který rovněž způsobí přechod od ustálené formy k neustálené (viz kap. 4.5.4.1).

- *Následuji tedy toho dobře vychovaného muže a neřeknu, že vystoupení Mirka Topolánka ve Washingtonu mě mrzí **jako bolavá noha**, nazvu jej ošklivým káčátkem.*

Autor: Jiří Hanák, Právo, 1. 3. 2008

- *Nehoda prý není náhoda, a běhá-li na svobodě někdo, kdo byl v roce 2003 odsouzen na 10let, je to nehoda **jako Kilimandžáro**.*

Autor: Jiří Franěk, Právo, 8. 3. 2008

- *Nikdo nemá právo zacházet s lidmi **jako s dobyt看em**, zavírat je, mučit a vést na jatka dle své libosti.*

Autor: Martin Hekrdla, Právo, 12. 3. 2008

- *On totiž fakt, že Česká republika je zamořena korupcí, vymahatelnost práva je zde chabá **jako Lazar v rekonvalescenci** a čunkiáda se dosmrděla až do Washingtonu.*

Autor: Jiří Franěk, Právo, 14. 3. 2008

- *Lež, **jako kněždubská věž!***

Autor: Jiří Hanák, Právo, 26. 3. 2008

Živočichové

- *Topolánek si jistě nemusí „fotit“ poslance své strany; srážejí podpatky bez rozkazu, hledí vždy optimálním směrem a nejspíš obě mozkové hemisféry mají pravé. Ale řady partnerské křesťanské strany by chtěl vyrovnat **jako bažanty** na rozeřvaném place vojenské školy, v níž studoval.*

Autor: Martin Hekrdla, Právo, 7. 3. 2008

- *To, že je moudrý soudce stojící nad stranami? Leda **jako liška v kurníku**.*

Autor: Alexandr Mitrofanov, Právo, 11. 3. 2008

- *Minulý týden ještě rozkládání a rozervání, dnes opět kráčí šiky zelených v pevné jednotě, semknuti kolem Martina Bursíka **jako včely kolem královny**.*

Autor: Jiří Franěk, Právo, 11. 3. 2008

- *Při každých volbách si připadám **jako stará kobyła**, kterou vytáhnou ven a ještě jednou s ní obejdou dráhu.*

Autor: Luboš Heger, Mladá fronta Dnes, 1. 3. 2008

- *Netvrdím, že současným dámám nikdo nehrozí. Pošuků píšících ošklivé dopisy (píší je i do redakcí) se najde dost, stejně **jako mrtvých slúpek kolem silnic**.*

Autorka: Jana Bendová, Mladá fronta Dnes, 15. 3. 2008

Věci

- *Vychutnají si poukazy na to, že sociální politika ČSSD je už zase **jako přesýpací hodiny**.*

Autor: Martin Hekrdla, Právo, 5. 3. 2008

- *Chce- li si Čunek udržet předsednickou autoritu, nemůže na vyděračskou podmínku kývnout. Nekývne- li, může termín jeho instalace do vlády opět na dlouho zmizet za obzorem. Takže kdyby teď nepoužil radar **jako nový bič** na Topolánka, hodně bych se v něm mýlil.*

Autor: Pavel Verner, Právo, 10. 3. 2008

- *Pro brdský radar jsem vždycky byl. Chápal jsem ho **jako razítko**, že Česko se definitivně vymaňuje z ruských mocenských ambicí.*

Autor: Jiří Hanák, Právo, 28. 3. 2008

- *Sociální systém musí fungovat **jako trampolína**, ne jako houpací síť.*

Autor: Jiří Sezemský, Lidové noviny, 14. 3. 2008

- *Pokud předseda ČSSD nechce vypadat **jako ruská loutka**, bude muset trvat na svém původním stanovisku a dál brojit proti radaru.*

Autor: Jaroslav Plesl, Lidové noviny, 21. 3. 2008

Přirovnání s humorným charakterem

- *Regulovat deregulované je prostě stejná práce **jako vyrábět z jitrnice prase**.*

Autor: Pavel Verner, Právo, 18. 3. 2008

- *Psychologové by to vysvětlili celkem snadno: v jeho světě jsou „ti nahoře“ propojeni v jedno podezřelé bratrstvo, a proto je třeba je vždy sledovat ostražitě **jako souseda před ložnicí**.*

Autor: Milan Vodička, Mladá fronta Dnes, 15. 3. 2008

- *Pak je nutné vylovit dvěma prsty pětistovku **jako okurku z láku**, nechat odkapat dvacet tři koruny spropitného [...] a když nakonec ještě hezky znuděně odcedíte "to je dobrý", rozlije se po dobrácké tváři strýce Karla blažený úsměv a spokojeně mlaskne: ano, na tohle se těšil celý rok!*
Autor: Martin Reiner, Mladá fronta Dnes, 18. 3. 2008
- *Ve firmě, kde jsem před patnácti lety pracoval, dělal hlavního účetního, ačkoli měl ještě po šesti měsících problém najít zasedačku a stvořit souvětí pro něj byl stejný problém **jako vydestilovat ze solného roztoku hroudu zlata**.*
Autor: Martin Reiner, Mladá fronta Dnes, 25. 3. 2008
- *Proskočil školami **jako šašek obručí**, poznamenal si kdysi Karel Poláček o komsi do deníku. Toto přirovnání přiléhavě sedne na Stanislava Grosse.*
Autor: Martin Zvěřina, Lidové noviny, 19. 3. 2008
- *Vždyť sportovní summity přitahují Klause víc než spektakly typu Davosu (letos tam nebyl). Podpora českých sportovců na těch summitech patří k jeho obrazu **jako k nosorožci roh**.*
Autor: Zbyněk Petráček, Lidové noviny, 27. 3. 2008
- *Vypadá to **jako obchod sepsaný ufony**: Za to, že si Američané postaví v Brdech radar, budou do českého Trokavce jezdit ruští vojenští přidělenci [...].*
Autor: Petr Kamberský, Hospodářské noviny, 20. 3. 2008
- *I přes všechny existující precedenty, je to vždy znovu tnutí do živého, podobná věc je vždy maximálním způsobem kontroverzní a vždy to bude vypadat **jako přistání UFO**.*
Autor: Jan Macháček, Hospodářské noviny, 21. 3. 2008

Přirovnání označující obecně platné skutečnosti

- *Historie se však otáčí stejně **jako náš svět**.*
Autor: Pavel Verner, Právo, 11. 3. 2008
- *Měnová politika a bankovní systém představují stejně důležitý článek ekonomiky **jako srdce a cévy v lidském těle**.*
Autor: David Marek, Hospodářské noviny, 18. 3. 2008
- *Hromadná, řetězová havárie patří k naší době stejně **jako hladomor ke středověku**.*
Autor: Petr Kamberský, Hospodářské noviny, 21. 3. 2008

Shrnutí:

Z uvedených příkladů lze vyvodit, že největší zastoupení v publicistickém stylu mají přirovnání ustálená, která se nejvíce objevují v periodikách v následujícím pořadí: Mladá fronta Dnes (9x); Právo (4x); Hospodářské noviny (3x); Lidové noviny (1x). Přirovnání tzv. přechodného pásu se vyskytovaly pouze na stránkách deníku Právo (5x). Příklady, v nichž docházelo k přirovnávání ke zvířatům, nalezneme především v Právu (3x) a Mladé frontě Dnes (2x), a příklady, v nichž se jádrem přirovnání staly věci, se ukázaly nejfrekventovanějšími v Právu (3x) a Lidových novinách (2x). Přirovnání s charakterem humorným užívali zvláště redaktoři Mladé fronty Dnes (3x). A obrazy, v nichž autoři přirovnávali k obecně platným skutečnostem, můžeme nejvíce zaznamenat v Hospodářských novinách.

ZÁVĚR

Touto prací byl učiněn pokus o analýzu způsobu užívání obrazných prostředků a jejich funkcí ve funkčním stylu uměleckém a publicistickém. Autorka Petra Hůlová zachází s jazykem velice osobitým způsobem, což je vidět i na volbě obrazných prostředků v obou zmiňovaných dílech.

Z hlediska původu slov se v rovině nepřímých obrazných pojmenování vyskytují slova přejatá typu gramofon, bagr, koberec, kronika, a to především v díle Přes matný sklo. Důvodem může být odlišnost prostředí, do kterého je dílo zasazeno. V případě díla Přes matný sklo jde o prostředí současného velkoměsta, naproti tomu v díle Paměť mojí babičce se děj odehrává na mongolském venkově. Z hlediska rozsahu užívání slov na území národního jazyka se v textech objevují české regionalismy typu kytka. Specifickým rysem spisovatelčina jazyka je užití prvků obecné češtiny, jež dodává vyprávění na věrohodnosti. Inventář těchto prvků je omezen na -ej v koncovkách a kmeni slov; na -ý místo -é v koncovkách a na -ma v instrumentálu plurálu. Toto spojování různých variet jazyka vede k provokativnosti projevu jako celku. Z hlediska vázanosti užití slov na sociální prostředí se v knihách objevuje množství místních výrazů (např. batar, kumys, ger aj.), vtahujících čtenáře do neopakovatelné atmosféry života v Mongolsku. Domnívám se však, že v řadě případů by bylo vhodnější slangové výrazy nahradit domácími ekvivalenty, neboť užití slov a slovních spojení, která jsou pro českého čtenáře neznámá, se může negativně odrazit ve výsledné interpretaci přirovnání. Záměrem autorky při použití těchto slov „exotických“ je zaujmout čtenáře a získat si jeho pozornost neobvyklým pojmenováním.

Zvláštností autorčina stylu je využívání vztahů uplatňujících se ve slovní zásobě. Jedním z předpokladů dosažení originality jakéhokoli textu je možnost volby z více alternativ vyjádření tak, aby výsledek odpovídal jak podmínkám komunikace, tak obsahu sdělení. Schopnost různou formou sdělovat týž obsah má synonymie. Autorka užívá pro tutéž myšlenku dvou či více přirovnání, která následují bezprostředně po sobě. Jejich kumulací vzniká výrazný estetický účinek. Při budování kontrastu využívá autorka antonymie. Tím, že postaví významově opačné obrazy do vzájemné opozice, dosáhne mnohem větší intenzity vyjádření. Jde zároveň o určitý druh provokace čtenáře či jazykové hry.

K překvapivému zjištění jsem dospěla v okamžiku, kdy jsem se zaměřila na oblasti, z kterých autorka čerpá svá přirovnání. Nejpočetnější se stala skupina živočichů, v níž ještě dochází ke specifikaci užití jednotlivých druhů. Zajímavostí také je, že v obou dílech je výskyt konkrétních živočichů různý. Největší zastoupení v díle Přes matný sklo měla třída ptáků. K těm autorka přirovnává ve chvíli, chce-li vyjádřit určitý pocit (volnost, svoboda, bezmoc), nevinnost či závislost na druhém. V díle Paměť moje babičce první místo zaujímají hospodářská zvířata. Z toho lze usuzovat, že volba přirovnání se opět odvíjí od toho, do jakého prostředí je děj zasazen. V podobném počtu se pak v obou dílech vyskytovali šelmy, hmyz či plazi. Na druhém místě se umístila skupina věcí. Ta byla však velice rozmanitá, proto bylo nutné učinit bližší rozlišení. V obou knihách se shodně objevovaly nejvíce nástroje/náčiní/nářadí. Vzhledem k obsahové šíři knihy Paměť moje babičce bylo zastoupení nástrojů v této podskupině vyšší. Další skupiny představovaly jevy v přírodě, rostliny či povolání. Vedle těchto skupin by bylo možné vytvořit řadu dalších - kultura, anatomie, věda/ umění, potomstvo, zdraví/ nemoc atd. Ty se vyskytovaly ve velmi malém množství, proto jsem zmínila pouze jejich existenci a příklady již neuváděla.

Umělecký text vždy počítá s aktivitou čtenáře, jehož úkolem je sdělení nejen pasivně přijímat, ale zároveň interpretovat. Aby mohla nastat interakce mezi dílem a vnímatelem, je nutné, aby autor některé souvislosti pouze naznačil. V oblasti lexikální roviny se vedle věcného významu pojmenování uplatňují také jejich konotace. Neotřelou prací autorky s různými asociacemi jsem sledovala v kapitole Implicitnost vyjadřování. Na základě této kapitoly jsem dospěla k názoru, že výrazná implicitnost, jež otevírá pole pro myšlenkové asociace příjemce, mnohdy může vést ke ztíženému porozumění vlastní obsahové stránky vyjádření.

Na základě shromážděného materiálu jsem vypožorovala jistý fenomén. Jsou jím přirovnání, v nichž obraz, ke kterému se přirovnává, autorka rozvádí do krátkého příběhu. Tento zvláštní druh rozvíjení se objevuje především v díle Paměť moje babičce. Přirovnání je doplněno příběhem, v němž jsou mnohdy zakotveny pro čtenáře skutečnosti, se kterými se ještě nesešel. Tím dochází k obohacení vlastního přirovnání o úkazy typické pro oblast Mongolska, a tak je možné zabránit určité stereotypnosti.

Ačkoli v knihách Petry Hůlové výrazně převažují přirovnání neustálená, originální, nalezneme také několik příkladů přirovnání ustálených. Objevuje se i přechodný typ, který je na rozhraní mezi přirovnáními ustálenými a neustálenými.

Autorka užívá lexika typického pro přirovnání ustálená; ta však rozvíjí přívlastkem, který způsobí přechod od ustálené formy k neustálené.

Podobně jako v uměleckém stylu se i ve stylu publicistickém objevují obrazná vyjádření. Po prostudování novinových článků jsem zjistila, že nejvíce obrazných pojmenování (hlavně přirovnání a epitet) se nacházelo na stránkách deníku Právo. Obrazná pojmenování jsou ve všech rubrikách záležitostí především zpráv politického charakteru. Na základě komparace textu uměleckého a publicistického jsem našla několik shodných rysů všech textů: přirovnání ustálená, která se nejvíce objevují v periodiku Mladá fronta Dnes; přirovnání tzv. přechodného typu, která se vyskytovala pouze na stránkách deníku Právo; příklady, v nichž docházelo k přirovnávání ke zvířatům, nalezneme především v periodiku Právo a příklady, v nichž se jádrem přirovnání staly věci. Ty se ukázaly nejfrekventovanějšími opět v deníku Právo. Naopak odlišným znakem jsou: přirovnání s charakterem humorným, kterých užívali zvláště redaktoři Mladé fronty Dnes; obrazy, v nichž autoři přirovnávali k obecně platným skutečnostem. Ty můžeme nejvíce zaznamenat v Hospodářských novinách.

Shrneme-li získané poznatky, můžeme konstatovat, že všechny zkoumané texty (Paměť moje babičce, Přes matný sklo i novinové články) jsou bohaté na využití obrazných prostředků. Odlišné jsou však jejich funkce. V uměleckém stylu nepřímá obrazná pojmenování otevírají široké pole konotací a mají výraznou estetizující funkci. V publicistickém stylu plní funkci persvazivní a díky nim se projev stává živější a naléhavější.

Na závěr bych ráda dodala, že práci s texty Petry Hůlové a novinovým materiálem hodnotím jako velice zajímavou a inspirující.

SEZNAM LITERATURY

Odborná literatura

- Bečka, J. V. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992.
- Brukner, J. – Filip, J. *Poetický slovník*. Praha: Mladá fronta, 1997.
- Čechová, M. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.
- Čermák, F. *Slovník české frazeologie a idiomatiky. Přirovnání*. Praha: Academia, 1983.
- *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2002.
- Hubáček, J. *Učebnice stylistiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.
- Chloupek, J. *Stylistika češtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991.
- *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003.
- *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984.

Umělecká literatura

- Hůlová, P. *Paměť mojí babičce*. Praha: Torst, 2002.
- Hůlová, P. *Přes matný sklo*. Praha: Torst, 2004.

Internetové zdroje

- <http://aktualne.centrum.cz/kultura/umeni/clanek.phtml?id=621221>, 4. 11. 2008
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Petra_H%C5%AFlov%C3%A1, 16. 4. 2009
- http://ec.europa.eu/ceskarepublika/news/090323_petrahulova_cs.htm, 23. 3. 2009
- <http://litenky.ff.cuni.cz/clanek.php/id-705>, 26. 10. 2004
- http://ona.idnes.cz/petra-hulova-kazdou-knizkou-by-mel-byt-clovek-ochotny-riskovat-reputaci-147-/ona_ony.asp?c=A080818_143033_ona_ony_jup, 28. 8. 2008
- http://vikend.ihned.cz/c4-10108650-19874680-v00000_d-petra-hulova-spisovatelka, 1. 12. 2006
- http://www.czlit.cz/main.php?pageid=34&author_id=82, 1. 6. 2008
- <http://www.iliteratura.cz/clanek.asp?polozkaID=10817>, 9. 4. 2003
- <http://www.iliteratura.cz/clanek.asp?polozkaID=16377>, 9. 10. 2004

- <http://www.novinky.cz/kultura/40469-petra-hulova-vydala-knihu-pres-matny-sklo.html>, 23. 9. 2004
- <http://www.radio.cz/cz/clanek/38879>, 23. 3. 2003

Internetové zdroje k příloze

- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Jurta>, 27. 3.2009
- http://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_znak_Mongolska, 15. 4. 2009
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ul%C3%A1nb%C3%A1tar>, 27. 3. 2009
- <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/469900-ajmag>, 27. 12.2007
- http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/502425-svist_tarbagan, 23. 12 2007
- <http://necyklopedie.wikia.com/wiki/Ultrasupermegalomanstv%C3%AD>, 29. 9. 2007
- <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/kumys>
- <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/chan>
- <http://www.fotocesty.cz/pal/denik32.html>
- <http://www.jedinak.cz/stranky/txtthulova.html>
- http://www.kalimera.cz/boj_v_mongolsku_o_ruska_viza.html, 23. 4. 2009
- <http://www.mackerle.cz/tuerin/>
- <http://www.nox.cz/travel/travel-mongolsko05-kharkhorin01.htm>
- <http://www.visnak.webz.cz/mongolsko00.html>
- <http://www.vodnizdroje.cz/mong.htm>, 2. 4. 2008

PŘÍLOHY

Příloha č.1: Cizojazyčné výrazy

- ajmag = administrativní jednotka nejvyšší úrovně; každý ajmag se dělí na několik somon⁵
- argal = dobytčí trus⁶
- bátar = básník nebo vládce (bátarismus – odvozeno z doby Džingischána od slova bátar; toto slovo se také používalo v čarodějnictví (bátarax) – znamenalo nebezpečnou kletbu)⁷
- Burchan = svatý vrch Burchan Chaldun severovýchodně od Urgy⁸
- búdz = vařený knedlík⁹
- erlíc = dítě bez otce
- ger = též jurta; tradiční obydlí kočovných kmenů z oblastí centrální Asie a Středního východu, sestávající z dřevěné lehké konstrukce a plst'ové rohože¹⁰
- guanz = jídelna, lidová stravovna¹¹
- chán = panovnický titul¹²
- jurtoviště = chudinská čtvrť¹³
- kumys = středoasijský nápoj ze zkvašeného kobyliho mléka¹⁴
- nádam = největší svátek Mongolska¹⁵

⁵ <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/469900-ajmag>, 27. 12.2007

⁶ <http://www.visnak.webz.cz/mongolsko00.html>

⁷ <http://necyklopedie.wikia.com/wiki/Ultrasupermegalomanstv%C3%AD>, 29. 9. 2007

⁸ <http://www.mackerle.cz/tuerin/>

⁹ <http://www.fotocesty.cz/pal/denik32.html>

¹⁰ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Jurta>, 27. 3.2009

Pūdorys stavby je kruhový, průměr se pohybuje podle účelu a místa použití od 3 (lovecká jurta, Mongolsko) až po 20 metrů. Stavba se snadno skládá a převáží. Vzhled jurty je rozličný pro různé oblasti Asie. Rozdíly jsou jak vizuálního charakteru (barva nátěru, dekorativní prvky apod.), tak v použitém materiálu i metodách výroby. V Mongolsku je nejrozšířenější jurta s kónickou střechou, pro oblast kyrgyzskou, kazašskou a turkmenskou zase střecha kopulovitá. Především v oblastech na východ od Mongolska se lze setkat s bohatým zdobením vzory charakteristickými pro daný kmen. Plst má izolační funkci a skládá se na konstrukci i v několika vrstvách, vyrábí se většinou z ovčí vlny a veškré dostupné srsti. V jurtách se topí jen výjimečně, a to především za účelem přípravy pokrmu. To platí i pro zimní období, kdy se mongolští pastevci stěhují do vysokou zdi chráněných zimovišť.

¹¹ <http://www.nox.cz/travel/travel-mongolsko05-kharkhorin01.htm>

¹² <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/chan>

¹³ <http://www.vodnizdroje.cz/mong.htm>, 2. 4. 2008

¹⁴ <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/kumys>

¹⁵ <http://www.nox.cz/travel/travel-mongolsko05-kharkhorin01.htm>

- óvo = obětní místo¹⁶
- risúnky = tajemné kresby vytesané ve skalách¹⁷
- sojombo = část státního znaku; symbolizuje mongolskou nezávislost, svrchovanost a ducha národa¹⁸
- tarbagan = druh sviště¹⁹
- Urga = původní název pro Ulanbátar²⁰
- Úrgema = podle pověsti zlá žena, která bydlí v horách a krade zlobivé děti

---

Eriyn gurvan nadaam je správný mongolský název. Trvá tři dny a koná se 11.-13. července. Naadam znamená mongolsky "hra, soutěž nebo zápas". Podstatou celého svátku jsou vlastně závody ve třech typicky mongolských disciplínách. Zápas, jízda na koních a lukostřelba.

¹⁶ http://www.kalimera.cz/boj_v_mongolsku_o_ruska_viza.html, 23.4. 2009

¹⁷ <http://www.jedinak.cz/stranky/txtthulova.html>

¹⁸ http://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_znak_Mongolska, 15. 4. 2009

¹⁹ <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/502425-svist-tarbagan>, 23. 12 2007

²⁰ <http://cs.wikipedia.org/wiki/UI%C3%A1nb%C3%A1tar>, 27. 3. 2009

Příloha č. 2: Publicistický styl - příklady

V této tabulce je zobrazena frekvence přirovnání v jednotlivých denících (Právo, Mladá fronta Dnes, Lidové noviny a Hospodářské noviny) v období jednoho měsíce (březen 2008). Výskyt přirovnání se týká rubrik: „Názory“ (Lidové noviny, Hospodářské noviny, Mladá fronta Dnes) a „Komentáře“ (Právo). Pod tabulkou jsou uvedeny příklady vztahující se k danému termínu a periodiku.

Tab. 1 – Příklady (1. – 16. 3. 2008)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Právo	1	X	0	0	1	0	1	1	X	1	3	1	0	1	1	X
Mladá fronta Dnes	2	X	1	0	0	0	0	1	X	3	0	0	0	1	2	X
Lidové noviny	0	X	0	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0	3	0	X
Hospodářské noviny	X	X	0	0	1	0	0	X	X	0	0	0	0	0	X	X

Legenda

Neděle a svátky - označené tučně

0, 1, 2, 3 – počet přirovnání v daný den v dané rubrice

X – nevychází

Právo – vychází: pondělí až sobota; sobotní výtisk společný pro sobotu i neděli

Mladá fronta Dnes – vychází: pondělí až sobota; sobotní výtisk společný pro sobotu i neděli

Lidové noviny – vychází: pondělí až sobota; sobotní výtisk společný pro sobotu i neděli

Hospodářské noviny – vychází: pondělí až pátek; páteční výtisk společný pro pátek, sobotu i neděli

Právo

- *Následuji tedy toho dobře vychovaného muže a neřeknu, že vystoupení Mirka Topolánka ve Washingtonu mě mrzí jako bolavá noha, nazvu jej ošklivým káčátkem.*

Autor: Jiří Hanák, 1. 3. 2008

- *Vychutnají si poukazy na to, že sociální politika ČSSD je už zase jako přesýpací hodiny.*

Autor: Martin Hekrdla, 5. 3. 2008

- *Topolánek si jistě nemusí „fotit“ poslance své strany; srážejí podpatky bez rozkazu, hledí vždy optimálním směrem a nejspíš obě mozkové hemisféry mají pravé. Ale řady partnerské křesťanské strany by chtěl vyrovnat **jako bažanty** na rozeřvaném place vojenské školy, v níž studoval.*
Autor: Martin Hekrdla, 7. 3. 2008
- *Nehoda prý není náhoda, a běhá- li na svobodě někdo, kdo byl v roce 2003 odsouzen na 10let, je to nehoda **jako Kilimandžáro**.*
Autor: Jiří Franěk , 8. 3. 2008
- *Chce- li si Čunek udržet předsednickou autoritu, nemůže na vyděračskou podmínku kývnout. Nekývne- li, může termín jeho instalace do vlády opět na dlouho zmizet za obzorem. Takže kdyby teď nepoužil radar **jako nový bič** na Topolánka, hodně bych se v něm mýlil.*
Autor: Pavel Verner, 10. 3. 2008
- *To, že je moudrý soudce stojící nad stranami? Leda **jako liška v kurníku**.*
Autor: Alexandr Mitrofanov, 11. 3. 2008
- *Historie se však otáčí stejně **jako náš svět**.*
Autor: Pavel Verner, 11. 3. 2008
- *Minulý týden ještě rozkládání a rozervaní, dnes opět kráčí šiky zelených v pevné jednotě, semknuti kolem Martina Bursíka **jako včely kolem královny**.*
Autor: Jiří Franěk, 11. 3. 2008
- *Nikdo nemá právo zacházet s lidmi **jako s dobyt看em**, zavírat je, mučit a vést na jatka dle své libosti.*
Autor: Martin Hekrdla, 12. 3. 2008
- *On totiž fakt, že Česká republika je zamořena korupcí, vymahatelnost práva je zde chabá **jako Lazar v rekonvalescenci** a čunkiáda se dosmrděla až do Washingtonu [...].*
Autor: Jiří Franěk, 14. 3. 2008
- *Kdyby se sedmadvacítka nescházela pravidelně několikrát do roka, sběhli by se teď lídři do Bruselu stejně **jako vyplašená kuřata pod křídla kolektivní kvočny**.*
Autor: Martin Hekrdla, 15. 3. 2008

Mladá fronta Dnes

- *Pozoruhodná je na celé věci skutečnost, že si Hilary za své volební motto vybrala slovo „změna“, zatímco se jí **jako bumerang** vrací volební heslo*

Clintonů [...] Při každých volbách si připadám jako stará kobyla, kterou vytáhnou ven a ještě jednou s ní obejdou dráhu.

Autor: Luboš Heger, 1. 3. 2008

- *Pokud znejistělí lidovci podpořili svého šéfa, musí ho vzít zpátky do horkého křesla ministra pro místní rozvoj. Tam bude jako holub na střelnici.*

Autor: Martin Komárek, 3. 3. 2008

- *Mláceno však může být vlastními rodiči jako žito.*

Autor: Martin Komárek, 8. 3. 2008

- *Parkovací zóny jsou výdobytkem Prahy, ale rozšíří se určitě jako mor ve středověku.*

Autor: Štěpán Filípek, 10. 3. 2008

- *Připomeňme si tu galerii: Václav Klaus: ješitný až hrůza. Druhé poučuje jako venkovský učitel nezbedné žáky. [...] Zaplétá se do primitivních lží o strýci Vikovi a novináři Rodovi, kteří mu půjčili byt. Blekotá slova omluvy národu jako kluk přistížený na hruškách.*

Autor: Martin Komárek, 10. 3. 2008

- *Měli jsme se těšit na kukuřičné lány se stonky tlustými jako telegrafní sloupy.*

Autor: David Rath, 14. 3. 2008

- *Netvrdím, že současným dámám nikdo nehrozí. Pošuků píšících ošklivé dopisy (píší je i do redakcí) se najde dost, stejně jako mrtvých slípek kolem silnic.*

Autor: Jana Bendová, 15. 3. 2008

- *Psychologové by to vysvětlili celkem snadno: v jeho světe jsou „ti nahoře“ propojeni v jedno podezřelé bratrstvo, a proto je třeba je vždy sledovat ostražitě jako souseda před ložnicí.*

Autor: Milan Vodička, 15. 3. 2008

Lidové noviny

- *Nyní byl Václav Klaus bulvárním myšlením jako by nachytán na hruškách coby pokrytec.*

Autor: Josef Mlejnek, 14. 3. 2008

- *Sociální systém musí fungovat jako trampolína, ne jako houpací síť.*

Autor: Jiří Sezemský, 14. 3. 2008

Hospodářské noviny

- *Zvolení Dmitrije Medvěda je pouze začátkem vnitrokremelských bojů o Putinovo dědictví, jehož výsledek je značně nejistý, stejně jako tlak v plynovém potrubí.*

Autor: Martin Ehl, 5. 3. 2008

Tab. 2 – Příklady (17. – 31. 3. 2008)

	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.
Právo	1	1	1	0	0	0	X
Mladá fronta Dnes	0	2	0	0	1	1	X
Lidové noviny	0	2	1	0	1	1	X
Hospodářské noviny	1	1	0	1	2	X	X

	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
Právo	X	0	1	1	1	2	X	0
Mladá fronta Dnes	X	1	0	1	0	0	X	0
Lidové noviny	X	0	0	1	1	0	X	0
Hospodářské noviny	X	1	0	0	2	X	X	0

Legenda

Neděle a svátky - označené tučně

0, 1, 2, 3 – počet přirovnání v daný den v dané rubrice

X – nevychází

Právo – vychází: pondělí až sobota; sobotní výtisk společný pro sobotu i neděli

Mladá fronta Dnes – vychází: pondělí až sobota; sobotní výtisk společný pro sobotu i neděli

Lidové noviny – vychází: pondělí až sobota; sobotní výtisk společný pro sobotu i neděli

Hospodářské noviny – vychází: pondělí až pátek; páteční výtisk společný pro pátek, sobotu i neděli

Právo

- *Část vlády chce jadernou energii, část to blokuje. Většina koalice je pro radar, zelená menšina kolem toho poskakuje, **jako by jí pod nohy střílel.***
Autor: Jiří Hanák, 17. 3. 2008
- *Regulovat deregulované je prostě stejná práce **jako vyrábět z jitrnice prase.***
Autor: Pavel Verner, 18. 3. 2008
- *Všichni ti zelenáci, kteří **jako by na zem spadli z višně** a narodili se především, namítnou, že uvedené příklady je právě nutné z moderního světa vymýtit.*
Autor: Martin Hekrdla, 19. 3. 2008
- *Lež, **jako kněždubská věž!***
Autor: Jiří Hanák, 26. 3. 2008
- *Lež **jako věž.***
Autor: Martin Hekrdla, 27. 3. 2008
- *Pro brdský radar jsem vždycky byl. Chápal jsem ho **jako razítko**, že Česko se definitivně vymaňuje z ruských mocenských ambicí.*
Autor: Jiří Hanák, 28. 3. 2008
- *Na druhou stranu je ovšem možné, že Mirek Topolánek na svoji hulvátskou a vulgární, jak to jen říci jemně, nezdrženlivost, hraje **jako Paganini na housle.** [...] Bud' s Mirkem Topolánkem zacházet **jako s malovaným vejcem** [...].*
Autor: Jiří Hanák, 29. 3. 2008

Mladá fronta Dnes

- *Pak je nutné vylovit dvěma prsty pětistovku **jako okurku z láku**, nechat odkapat dvacet tři koruny spropitného [...] a když nakonec ještě hezky znuděně odcedíte "to je dobrý", rozlije se po dobrácké tváři strýce Karla blažený úsměv a spokojeně mlaskne: ano, na tohle se těšil celý rok! [...] Mně bylo ovšem od začátku jasné, že mě chce pouze povodit po městských hospodách **jako medvěda** a předvést se se mnou kamarádům.*
Autor: Martin Reiner, 18. 3. 2008
- *Je to samozřejmě omezení **jako hrom**, ale jak ukazuje právě jmenovaný příklad, tak v naší zemi korupci - přímou, a tím méně tu nepřímou - nemůžeme nechat na mechanismech běžné lidské slušnosti a studu, ale musíme ji doslova omezovat a jmenovat zákonem.*
Autor: Jiří X. Doležal, reportér Reflexu, 21. 3. 2008

- *Děti pijí **jako duhy** a nalévá se jim.*
Autor: Martin Komárek, 22. 3. 2008
- *Ve firmě, kde jsem před patnácti lety pracoval, dělal hlavního účetního, ačkoli měl ještě po šesti měsících problém najít zasedačku a stvořit souvětí pro něj byl stejný problém **jako vydestilovat ze solného roztoku hroudu zlata.***
Autor: Martin Reiner, 25. 3. 2008
- *Kdybychom nebyli ve ctihodné Sněmovně, připadali bychom si **jako v cirkuse.***
Autor: Martin Komárek, 27. 3. 2008

Lidové noviny

- *A jak se k tomu staví sami umělci, že jejich muzika slouží de facto **jako nástroj mučení?** [...] Je to **jako hodit nějak kouřový granát.** Záměrem je dezorientovat a zmást nepřítel, a získat tak taktickou výhodu.“ Při útocích nebo obležení se použít hlasitá intenzivní americká, respektive „západní“ hudba.
Autorka: Jana Kačurová, 18. 3. 2008*
- *Proskočil školami **jako šasek obručí,** poznamenal si kdysi Karel Poláček o komsi do deníku. Toto přirovnání přiléhavě sedne na Stanislava Grosse.
Autor: Martin Zvěřina, 19. 3. 2008*
- *Pokud předseda ČSSD nechce vypadat **jako ruská loutka,** bude muset trvat na svém původním stanovisku a dál brojit proti radaru.
Autor: Jaroslav Plesl, 21. 3. 2008*
- *V tomto případě však o tvrdohlavost poslance KDU-ČSL nejde. Topolánek používá **Hovorku jako klacek** na nepohodlného lidoveckého předsedu Jiřího Čunka, který se všemi silami dere zpátky do vlády.
Autor: Jaroslav Plesl, 22. 3. 2008*
- *Vždyť sportovní summity přitahují Klause víc než spektakly typu Davosu (letos tam nebyl). Podpora českých sportovců na těch summitech patří k jeho obrazu **jako k nosorožci roh.**
Autor: Zbyněk Petráček, 27. 3. 2008*
- *Václav Klaus si oblíbil web, kde sám určuje téma debaty. Dávno pryč jsou časy, kdy premiér Klaus podceňoval internet s tím, že si raději listuje v knihách. To prezident Klaus se na internetu cítí **jako ryba ve vodě.**
Autor: Zbyněk Petráček, 28. 3. 2008*

Hospodářské noviny

- *Jaroslav, který stojí v čele ve volbách poražené strany Právo a spravedlnost, se v Sejmu proti lisabonské smlouvě rozjel **jako parní válec**.*
Autor: Adam Černý, 17. 3. 2008
- *Měnová politika a bankovní systém představují stejně důležitý článek ekonomiky **jako srdce a cévy v lidském těle**.*
Autor: David Marek, 18. 3. 2008
- *Vypadá to **jako obchod sepsaný ufony**: Za to, že si Američané postaví v Brdech radar, budou do českého Trokavce jezdit ruští vojenští přidělenci [...].*
Autor: Petr Kamberský, 20. 3. 2008
- *I přes všechny existující precedenty, je to vždy znovu tnutí do živého, podobná věc je vždy maximálním způsobem kontroverzní a vždy to bude vypadat **jako přistání UFO**.*
Autor: Jan Macháček, 21. 3. 2008
- *Hromadná, řetězová havárie patří k naší době stejně **jako hladomor ke středověku**.*
Autor: Petr Kamberský, 21. 3. 2008
- *Domnívám se, že zoufalé pokusy Bena Bernankeho jsou **jako fyziologický roztok** (sterilní slaná voda) pro masivně krvácejícího pacienta. Srdce sice pracuje, ale životodárný kyslík slaná voda nedodává. Pacient bez transfuze krve zemře.*
Autor: Ivan Fenz, 25. 3. 2008
- *Samozřejmě souhlasím a dovolím si připomenout levné opatření, které jsem v diáři navrhoval již vícekrát. A pořád nic, **jako by člověk hrách na stěnu házel**.*
Autor: Jan Macháček, 28. 3. 2008
- *Podmínky, za kterých se velcí zbavovali malých **jako obtížného hmyzu**, byly skutečně ostře diskriminační a v Evropě neobvyklé.*
Autor: Jan Macháček, 28. 3. 2008

Příklady, v nichž se objevovala ostatní nepřímá obrazná pojmenování (epiteton, metonymie), ale nebyly uvedeny v kap. 6.2:

- *Tibet se jeví jako synonymum **nesporného Dobra zmasakrovaného Zlem**.*
Autor: Martin Hekrdla, Právo, 12. 3. 2008
- *[...] něco jako **neviditelná Sophiina volba**.*
Autor: Martin Komárek, Mladá fronta Dnes, 1. 3. 2008

- *Pro lidi, kteří milují dobré jídlo a pití, je udílení michelinských hvězdiček něco jako mistrovství světa ve fotbale pro **sportovní fanoušky**. [...] Až do této chvíle byla pro michelinské inspektory východní Evropa bílým místem na mapě. Něco jako když se ve starých mapách psalo *Hic sunt leones, Zde jsou lvi*.*

Autorka: Mirka Votavová, Mladá fronta Dnes, 12. 3. 2008

- *[...] a také kulturní kvas (Movia), který poté následoval, se jevil jako **oslnivý úspěch**.*

Autor: William Pfaff, Hospodářské noviny, 10. 3. 2008

- *Nedávná rozhodnutí Ústavního soudu navíc naznačila, že by sloužil jako záklópka **nesalonní levicovosti** i v dalším volebním období.*

Autor: Alexandr Mitrofanov, Právo, 19. 3. 2008

- *V tomto případě však o tvrdohlavost poslance KDU-ČSL nejde. Topolánek používá Hovorku jako klacek na **nepohodlného lidoveckého předsedu Jiřího Čunka**, který se všemi silami dere zpátky do vlády.*

Autor: Jaroslav Plesl, Lidové noviny, 22. 3. 2008

- *Všichni ti **zelenáči**, kteří jako by na zem spadli z višně a narodili se předevcírem, namítnou, že uvedené příklady je právě nutné z moderního světa vymýtit.*

Autor: Martin Hekrdla, Právo, 19. 3. 2008